

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bc. Veronika Milerová

**Spokojenost a stabilita v partnerských vztazích
v souvislosti s modelem osobnosti Big Five**

**Satisfaction and stability in romantic
relationships in the context of Big Five
personality model**

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Zuzaně Kalousové za přínosné konzultace, cenné rady a odborné připomínky, kterými přispěla k dokončení této práce.

Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ivaně Fabiánové za odborné konzultace, kterými rovněž přispěla k dokončení této práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 29. 4. 2020

.....

Veronika Milerová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá spokojeností v partnerských vztazích v souvislosti s osobnostními rysy. Cílem práce je zmapování toho, jaká je souvislost mezi konkrétními osobnostními rysy a mírou spokojenosti u jedinců, kteří se aktuálně vyskytují v partnerském vztahu. Teoretická část práce se zabývá definováním pojmů jako spokojenost, partnerský vztah, manželství a okrajově zmiňuje i proměnné, které působí na spokojenost v partnerství. Součástí teoretické části je i seznámení s metodami, které měří partnerskou spokojenost a také metodou měřící osobnostní rysy BIG FIVE (NEO-FFI).

V empirické části této práce je popsán kvantitativní výzkum, který měl za cíl zjistit, jak jednotlivé faktory BIG FIVE působí na míru spokojenosti v partnerském vztahu. Spokojenost byla měřena pomocí metody CSI (32). Výzkumu se zúčastnilo 154 respondentů ve věku 18 let a výše a v době měření se nacházeli v partnerském vztahu. Výsledky prokázaly kladný vztah mezi Extraverzí a spokojeností a Svědomitostí a spokojeností. U faktorů Neuroticismu a Přívětivosti vůči spokojenosti nebyl prokázán žádný statisticky významný vztah. Faktor Otevřenost vůči novým zkušenostem nebyl na základě literatury zkoumán.

Klíčová slova

Spokojenost, partnerský vztah, manželství, Big Five, Index spokojenosti partnerů (ISP)

Abstract

This bachelor's thesis focuses on satisfaction in romantic relationships in relation to personality traits. The goal of this work is to map the connection between specific personality traits and the degree of satisfaction of individuals who are currently in a romantic relationship. The theoretical part of the thesis focuses on the definition of terms such as satisfaction, romantic partnership, marriage and marginally mentions the variables that affect satisfaction in a partnership. Further, the theoretical part includes an introduction to the methods of measuring personality traits BIG FIVE (NEO-FFI).

The empirical part of this thesis describes quantitative research conducted to find out how the individual factors of BIG FIVE influence the level of satisfaction in a romantic relationship. This satisfaction was measured using the CSI (32) method. The research involved 154 respondents ages 18 and over who were in a relationship at the time of the measurement. The results showed a positive correlation between Extraversion and satisfaction and Conscientiousness and satisfaction. There wasn't a statistically significant relationship between the factors of Neuroticism and Agreeableness towards satisfaction. Based on literature, the factor of Openness to new experiences was not examined.

Keywords

Satisfaction, romantic relationship, marriage, Big Five, Couple Satisfaction Index (CSI)

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část	10
1. Partnerské vztahy	10
1.1 Manželství	12
1.2. Nesezdané páry a nesezdané soužití	16
2. Spokojenost a stabilita v partnerských vztazích	18
2.1. Spokojenost v partnerských vztazích	18
2.1.1. Aspekty související se spokojeností	19
2.1.2. Kolísající spokojenost	21
2.1.3. Stabilita v partnerských vztazích a kvalita manželství	22
2.2. Faktory spokojenosti a stability v partnerských vztazích	23
2.3. Měření spokojenosti	24
2.5.1. Couple Satisfaciton Index (CSI)	25
3. Osobnostní typologie Big Five (NEO)	27
3.1. Popis jednotlivých faktorů NEO	28
4. Výzkumy zaměřené na souvislost mezi Big Five a spokojeností v partnerských vztazích	31
II. Empirická část	36
5. Metodologická východiska	36
5.1. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz	36
5.2. Metody získávání dat	37
5.2.1. Couples Satisfaction Index – CSI	37
5.2.2. Big Five – NEO-FFI	38
5.3. Výzkumný soubor	39
5.4. Metody zpracování a analýzy dat	40
5.5. Etika výzkumu	40

6. Výsledky.....	41
6.1. Demografické údaje.....	41
6.2. Statistické zpracování dat	43
7. Diskuse	46
Závěr.....	51
Seznam použité literatury	52
Seznam grafů	58
Seznam obrázků.....	59
Seznam tabulek.....	60
Seznam zkratk.....	61
Přílohy	I
Příloha č. 1: Kompletní dotazník použitý ve výzkumu	I

Úvod

V dnešní době je patrný zesílený vliv techniky a masových médií na život člověka. Již se nenacházíme v čase, kde jedince formovalo především jeho blízké okolí, ale dnes na nás, prakticky kdykoliv a kdekoliv, mohou působit jakékoli vlivy šířící se po internetu, kterým to předem dovolíme. Jedním z příkladů jsou romantické či komediální filmy. Ty sice byly již před vznikem internetu, ale díky němu není již většina populace závislá na aktuálním TV programu či na své filmografii. Tyto filmy jsou typické pro svou určitou strukturu, která vrcholí často nějakým „happy endem“, neboli šťastným koncem, kdy převážně daný pár žije „happily ever after“, tedy šťastně až do smrti. Podobně na jedince mohou působit i různé reklamy, videoklipy, knihy apod. Na základě tohoto přesycení, často klamných informací, můžeme u dnešní populace vidět postoj k jednotlivým životním etapám zkresleně a zejména se můžeme setkat s mýty, ohledně partnerství. Partner musí být perfektní, stejný jako já, v případě nějakých chyb musíme umět partnera změnit, on to přirozeně musí chtít a v případě, že nastanou komplikace, se kterými si nevíme rady, je nejjednodušší cesta partnerství ukončit. S tím souvisí i samotná spokojenost v partnerském vztahu, na které není potřeba pracovat, neboť ta vychází sama ze vztahu. Tyto převládající mýty a zejména ten poslední mě přivedly na téma této bakalářské práce.

Spokojenost (v partnerských vztazích) je těžce definovatelný pojem, u kterého se mnoho autorů neshodne na stejném znění. I přes to se však tato práce zaměřuje, jak taková spokojenost vypadá, a to zejména v souvislosti s osobnostními rysy. Jak jsem již zmínila, jedním z mýtů je, že partneři si musí být podobní, to pak musí přirozeně přispívat k jejich šťastnému, neboli spokojenému vztahu. Cílem této práce je zabývat se zejména tím, jak celkově osobnostní rysy působí na spokojenost v partnerských vztazích.

Spokojenost v partnerských vztazích, která je primárním tématem této práce jsem se rozhodla vybrat pro její, dle mého názoru, opomíjenou důležitost. Např. sám Gottman (2015) tvrdí, že spokojenost v manželství (nebo partnerských vztazích) značně působí na zdraví jedinců a následně i jejich dětí. Spokojenost pak prodlužuje život o několik let. Co se týká rysů osobnosti, ty mohou mít na spokojenost v partnerství velký vliv, neboť jak zmiňuje Kratochvíl (2009), osobnosti partnerů mohou být častým zdrojem potíží, a tedy i následné nespokojenosti. Zde se bavíme jak o psychopatologii, tak o běžných rysech v rámci normy, které se však nemusí slučovat s rysy druhého partnera.

Teoretická část se skládá ze 4 kapitol. První se zabývá definováním pojmů jako je manželský vs. partnerský vztah. Druhá kapitola se zaměřuje na definování spokojenosti, kvality partnerství, jednotlivé faktory působící na spokojenost a zejména na měření partnerské spokojenosti. Třetí kapitola se zabývá osobnostními rysy, a to zejména jejich měření dle typologie Big Five (NEO-FFI). Poslední a čtvrtá kapitola v teoretické části se zaměřuje na shrnutí výzkumů z oblasti partnerské spokojenosti a osobnostních rysů. Empirická část se věnuje uskutečněnému výzkumu, který zjišťuje souvislosti osobnostních rysů se spokojeností v partnerství.

V literatuře se setkáváme s různými pojmy, které často vyjadřují to samé, proto je v této práci vždy uváděn pojem tak, jak byl označen v daném zdroji. Stejně tak, jak je blíže vysvětleno v první kapitole, se nezaobíráme tím, zda se jedná např. o manželský či partnerský vztah. V práci nejsou uvedené přechylované tvary na ženský rod a zůstává pouze u mužského oslovení jako např. partner. V práci je citováno podle normy APA (2010).

I. Teoretická část

1. Partnerské vztahy

V dnešní době, kdy je praktikováno několik výchovných stylů a životní hodnoty s prioritami se liší na základě zázemí obyvatelstva, není výjimkou nejednoznačný pohled na instituci manželství nebo na partnerské vztahy obecně. Vzhledem k povaze této práce, která se zabývá partnerskými vztahy se budu v této kapitole věnovat zejména terminologií hlavně pojmů jako partnerský vztah, manželství nebo nesezdané páry či soužití.

Pro definování partnerského vztahu, který je pro tuto práci stěžejní, použijeme několikastupňové rozdělení. Prvním termínem jsou **interpersonální vztahy**, které jsou často spojovány se slovy jako blízkost, délka trvání a vzájemná závislost. Podmnožinou těchto vztahů jsou osobní a blízké vztahy (Výrost, in Výrost, Slaměník (Eds.), 2008).

Osobní vztahy jsou dle Výrosty (Výrost, Slaměník (Eds.), 2008, s. 247) „*individuální významné vztahy jedince k jemu nejbližším osobám*“. S tímto tématem je velice úzce spojen Kelley (2010), který přišel s původním anglickým označením personal relationship a definuje tři základní složky vztahu: 1. vzájemná závislost, 2. interakce a 3. atribuce interakce. I přes to, že se osobní vztahy mění a původně byla řeč hlavně o heterosexuálních vztazích (Kelley, 2010), můžeme předpokládat, že dnes bychom v rámci těchto vztahů jednali stejně i v souvislosti s homosexuálními vztahy.

Blízký vztah byl popsán v 60. a 70. letech minulého století Kelleyem a Thibautem jako vzájemná propojenost a závislost. Takový vztah můžeme definovat jako určitý hluboký vztah mezi jedincem a druhou dobře známou osobou. Zde je podstatné, aby jedincovy psychologické procesy byly v souznění nebo v souladu s procesy druhé osoby. Pro tento typ vztahu je typické, že se vyznačuje vysokou mírou/úrovní lásky, závazku, intimity a také důvěry a znalosti (Fletcher, 2007). Výrost (Výrost, Slaměník (Eds.), 2008, s. 247) definuje tyto vztahy jako „*vztahy, jejichž prostřednictvím osoba ovlivňuje jiné osoby často, silně, v různých sférách činnosti a relativně dlouhou dobu*“. Reis (1995) oproti tomu popisuje vztahy v souvislosti s vysokou mírou zaangażovanosti samotnými účastníky. Fletcher (2007) dále rozděluje blízké vztahy na: 1. platonické přátelství a 2. romantické vztahy. Mezi podstatné rozdíly mezi těmito vztahy patří fakt, že do romantických vztahů

na rozdíl od platonického přátelství patří i sex a vášeň. Druhý rozdíl spočívá v tom, že v rámci romantického vztahu může být jedinec zapojen v danou chvíli pouze do jednoho vztahu tohoto typu.

Romantický vztah, jakožto podmnožinu blízkého vztahu (Fletcher, 2007), můžeme chápat jako intimní vztah se sdílením hodnot (Stewart, 2002). Unikátnost vztahu tak mohou jedinci chápat na základě vzájemného doplňování. Mezi výzkumy zabývající se zkoumáním partnerského vztahu přispěli v roce 1984 Baxterová a Wilmot (Stewart, 2002). Ti přišli na to, že adolescenti se ujišťují o partnerském vztahu pomocí nepřímého flirtování, veřejné prezentace vztahu, odloučení a dotazování se třetí osoby. V dospělém věku se tyto strategie mění a jsou více otevřené. Mezi romantické vztahy řadíme partnerské vztahy, manželství a jiné milostné vztahy. Ty následně mohou vyústit ve zmíněné manželství, rozchod nebo zůstanou v daném vztahu, např. ve společném soužití partnerů. Některé mohou zůstat pouze v intimní nebo sexuální rovině (Komárková, 2012).

Partnerský vztah je složen v klasickém slova smyslu ze dvou jedinců, pocitujících vzájemnou lásku, určitou míru závazku, důvěru, podporu, ale také intimitu a sexuální přitažlivost. Takovýto vztah mezi dvěma jedinci je v mnohém podobný, ne-li stejný jako samotné manželství (Komárková, 2012). Manželství (nebo v některých případech nesezdané soužití) je vyústěním partnerského vztahu.

Dle Sternberga (1988) můžeme definovat základní znaky partnerství: 1. sdílení přítomnosti, 2. potřeba otevřenosti, 3. vzájemná důvěra a respekt, 4. výlučnosti a 5. sdílení budoucnosti. Vágnerová (2007) zase popisuje proces, kterým si musí projít každý jedinec, aby mohl dojít k partnerství. Proces začíná nestabilními vztahy, kdy se jedinec sám poznává a také sebe v kontextu s druhými na intimní úrovni. Následně je pro jedince důležitá stabilita a trvalost, také se začíná odprošťovat od původní rodiny a hledá tak vztah s novým zázemím. Kromě procesu popisuje Vágnerová (2007), co má na partnerské vztahy vliv. Tím jsou individuální zkušenosti, vývojová úroveň a aktuální potřeby.

Mezi partnerské vztahy patří možnost tzv. s někým „chodit“ a nesdílet společnou domácnost. Oba partneři tak žijí odděleně. Dle Sugarmana a Hotalinga (1991, in Langhinrichsen-Rohling, Dooley, & Langhinrichs, 2006) se jedná o závazek, kde očekáváme budoucí interakce a následně i fyzickou intimitu.

Vzhledem k tématu této práce, která se zabývá partnerskými vztahy, bych se v následujících kapitolách zaměřila právě na definování a vymezení pojmů souvisejících s vyústěním partnerského vztahu, a to manželství a nesezdané soužití. Je podstatné zmínit, že ač jsou dané informace rozděleny do jednotlivých kapitol (z důvodu navazující terminologie) není striktně dáno, že průběhy vývoje, krizí apod. během manželství nemohou platit pro nesezdaný pár a naopak. V rámci partnerských vztahů jde především o subjektivní pocit, který chovají jedinci mezi sebou navzájem. Jak popisuje Matoušek a Pazlarová (2010) hlavní charakteristikou pro partnerství není ani sdílení jedné domácnosti, ale společné trávení času, a samotné označení vztahu mezi jedinci za partnerství. Jak již bylo zmíněno, subjektivní pohled je zde velmi podstatný.

1.1 Manželství

Pohledů na manželství je nespočet, mezi známé popisy patří např. definice Vágnerové (2007), kde je manželství chápáno jako sociální instituce, patřící k jedné z nejstarších v dějinách vůbec. Jedná se o monogamní vztah, který byl rozvinut na základě židovské a křesťanské tradice. Další pohled nabízí např. Kaurová a Bhargavaová (2016), které nezmiňují samotnou definici, ale celostní pohled na tuto unii, která je vytvořena jak sociálně, rituálně, tak třeba i na základě zákonné dohody mezi manžely. Tato dohoda pak udává jak práva mezi manžely, tak i práva mezi dalšími příbuznými v rodině. Manželství je často uzavíráno z řady právních, emociálních, spirituálních, sociálních, náboženských nebo ekonomických důvodů. Manželství má řadu forem, které se v závislosti na různé kultury a společnosti značně liší. S touto závislostí se poté pojí i funkce, typ a nebo charakteristika manželství. Kulturně podmíněno může být i dohodnutí manželství, kdy jsou tvůrci této dohody rodiče či jiní příbuzní. Ve většině případů však jde o svobodné rozhodnutí související s láskou. Mezi dva nejčastější typy manželství patří civilní nebo náboženské. Dle Plzáka (1973, s. 19) je manželské soužití jako „*ten systém vzájemného působení manželů, který se odehrává ve společenském prostoru a na jeho přenosových kanálech.*“. Další definici přináší Hartl a Hartlová (2000, s. 301), kteří definují manželství „*zvykovým právem nebo zákonem definované soužití muže a ženy, popřípadě několika partnerů.*“. V mnoha zemích je manželství mimo jiné definováno jako jediný svazek, ve kterém se může legitimně narodit dítě (Wilson, 2007).

Manželství můžeme dělit v rámci jeho uspořádání, které často kopíruje mocenské uspořádání dané země nebo přesněji společnosti. Příkladem je patriarchální nebo

matriarchální nastavení a fungování společnosti. Uspořádání dle Wilsona (2007) obsahuje rozdělení na:

1. Monogamii
2. Polygamii (polygynie)
3. Polyandrii

Ihinger-Tallmanová (2001) nahlíží na manželství ze tří různých úhlů:

1. Instituce – zachovávající v čase určité vzory, které jsou očekávané, opakující se a zahrnují určité chování a vztahy
2. Rituál/obřad – ve kterém dochází k uzavření manželství (např. svatba)
3. Proces – kterému náleží vývoj s postupnými změnami a může být zakončen např. rozvodem, odloučením nebo smrtí

Nejméně zkoumanou oblastí výzkumníky bývá ve většině případů 2. Rituál/obřad. Oproti tomu nejvíce zkoumaným je 3. Proces, pod který spadají změny ve vztahu. Zde se výzkumníci zaměřují zejména na emoce, komunikaci, rozhodování, moc, konflikty a zvládání rolí ve vztahu (Ihinger-Tallman, 2001).

Patricková a Spencerová (2006) tvrdí, že po vztahu mezi dítětem a rodičem, je manželství druhým nejpevnějším rodinným svazkem. Manželství však neubírá na důležitosti, a to neznamená, že by nebylo potřeba na vztahu dále pracovat. Pár se musí vzájemně poznávat, přizpůsobovat se a hledat kompromisy. To, že je vztah často pevný neznamená, že je bezproblémový a dobře funguje.

Vývoj manželství a jeho stability

To co ovlivňuje manželství, jeho stabilitu a jeho vyvrcholení, které často může končit právě rozvodem je bezpochybně jeho průběh a vývoj. To co pár prožije na začátku svého vztahu vede k dalším individuálním mezníkům daného vztahu, od toho se pak odvíjí další a další milníky. Podle Šulové (2011a) dokonce některé studie zabývající se stabilitou v manželství, spoléhají na náchylnosti k rozvodu nebo rozvodovost samu o sobě jako na nejčastější ukazatele. I přes to, že je vývoj manželství individuální proces, můžeme jej dělit do několika základních fází. Kratochvíl (2009) přináší dělení podle věku a přítomnosti dětí, které je pro manželství často stěžejní. Vývoj začíná:

1. Manželstvím před narozením dítěte
2. Manželství s malými dětmi
3. Manželství s velkými dětmi, které postupem času opouští domov
4. Manželství po odchodu dětí.

Pokud bychom se zabývali stabilitou vztahu, je toto první dělení podstatným faktorem, neboť právě přítomnost dětí a následné fungování během těchto vývojových fází přináší různé úkoly či problémy a pár se musí s nimi naučit pracovat, zvládnout je a také s nimi vyrovnat. To vše přispívá ke stabilitě vztahu. V případě, že pár selže a nezvládne přechody mezi jednotlivými fázemi, hrozí nesrovnalosti a konflikty, které mohou přispět k destabilizaci manželství (Kratochvíl, 2009).

Další rozdělení manželského vztahu může být na základě časové periodizace, kde se soustředíme na to, jak dlouho jsou manželé spolu (Kratochvíl, 2009):

1. Manželství mladé – do 5 až 10 let od sňatku
2. Manželství středního věku – od 10 do 25 let od sňatku
3. Manželství zralého věku – po 25 letech od sňatku
4. Manželství ve stáří – neuvedeno časové rozpětí

Součástí vývoje vztahu jsou i různé krize, které Plzák (1973) popisuje následovně. První fáze je mezi 3. a 7. rokem trvání manželství, kdy postupně odpadá zamilovanost partnerů a vyplývá na povrch kritické vnímání druhého, vzniká více konfliktů, a dokonce i těch, které nemají možné východisko. Délka této fáze je velmi individuální a může trvat od pár měsíců po několik let. Průměrně se však její délka odhaduje na 1 rok. V případě překonání a zachování manželství nastává tzv. interval, který se může pohybovat od 10 do 15 lety. Druhá fáze je mezi 17 až 25 lety manželství. V tomto období již nejsou jedinci tak fyzicky aktivní, podepisuje se na nich starší věk a nepomáhá tomu ani odchod dětí z domova. Jedinci si také často uvědomí, kolik toho mají opravdu společného. Dle Prokopce, Dytrycha a Schüllera (1973) je důležité, o kolikáté manželství se jedná. Zatímco v prvním manželství není tato druhá krize tak devastující jako ta první, v případě druhého manželství se může jednat o krizi, která je nejvíce náchylná k rozvodu.

Šulová (1998) popisuje fáze a krize následovně. První období je období adaptační, kde se partneři seznamují jako spolubydlící mezi sebou navzájem, poznávají své zvyky, tradice a

zvykají si na rozdílné životní styly apod. Je to fáze, kdy se jedinci ocitají v situacích, ve kterých se musí přizpůsobit druhému, dělat kompromisy a dohodnout společné fungování domácnosti v otázkách financí, volného času apod. Druhá fáze je podmíněná narozením prvního dítěte, kdy se z manželů stávají rodiče a vzniká tedy rodina. V životě partnerů dochází k velkým změnám. Ať už na ženině straně, která veškerý svůj čas věnuje péči o dítě, tak na mužově straně, který ztrácí plnou pozornost manželky. V souvislosti s novými návyky dochází k omezení těch starých, např. trávení volného času. To může mít za důsledek neoptimální míry jak fyzické, tak psychické síly pro každodenní fungování jedince. Třetí fáze je zaměřena na konec pečování již nerozrůstající se rodiny. Matka jde často do práce, neboť děti jsou v náhradních institucích jako mateřská škola či škola a může se tak začít opět věnovat i svým potřebám. I tento proces může být pro manžela těžký. Velkou výhodou tohoto období jsou nové možnosti trávení času s rodinou a upevňování vztahu, přes různé aktivity. Pro čtvrtou fázi je typický odchod dětí z domova. Ve spojení s tímto odchodem vyvstávají otázky na věk partnerů, jak spolu tráví čas, co mají společného apod. Poslední a pátá etapa se zaměřuje na samotný pár, který opět žije pouze spolu. V této etapě se manželé znovu poznávají. Etapa končí úmrtím jednoho z partnerů.

Ať už jsou krize součástí v té či oné etapě manželství, nemění to nic na tom, že přispívají k nespokojenosti manželů a je tak oslabena stabilita manželství/vztahu. To může vést k vyhledávání např. mimomanželských kontaktů či vztahů, které celkovému zlepšení nepřilepší ba naopak (Plzák, 1973). V případě, že se páru podaří krizi úspěšně překonat, dojde ve vztahu k jeho upevnění a posílení stability (Kratochvíl, 2009).

Rozvod

I přesto, že se manželství postupně měnilo a ztratilo určitý význam a některé funkce, které byly pro něj typické, neztratilo zásadně svoji hodnotu ve společnosti. Důležitou hodnotou, kterou nám stále přináší je potvrzení kvality vztahu a jeho exkluzivity (Vágnerová, 2007). S postupem času, kdy se důvody pro manželství začaly značně lišit, jsme se dostali z čistě praktických důvodů na čistě subjektivní pocity jako je láska. Přestože to v běžné populaci může vyvolat dojem hlavního a často překonávajícího faktoru různých nepřízní napříč manželstvím, naopak z hlediska výzkumů můžeme tvrdit, že láska není stabilní faktor a je často proměnlivý. Dle výzkumu Fialové (2000), která zkoumala ochotu české populace

vstoupit do manželství, většina respondentů uvedla, že podmínkou pro uzavření manželství je právě láska nebo jiný silný citový vztah. To může vést k časté rozvodovosti. S tím se pojí i termín manželská smlouva, která jedince sice zavazuje, ale dává mu i pocit nebo možnost od této smlouvy odstoupit. K tomuto pohledu nejspíše pomohla náboženská sekularizace, kdy v souvislosti s možností civilního obřadu nejsou partneři spojeni Bohem, tedy něčím, co člověk nerozdělí (Možný, 2006). I přes rozdílné pohledy na manželství, zůstává tou nejvíce významnou institucí v rámci partnerského vztahu, který je nejvhodnější pro výchovu dětí (Možný, 2002).

Plaňava (2000) definuje 4 etapy rozchodu či rozvodu. Zmiňuje však, že každá etapa má svůj vlastní průběh a délku, tudíž se jedná o velmi individuální proces. Etapy jsou následující:

1. Natahování krize partnerů se zvětšujícím se potenciálem k rozvodu nebo rozchodu
2. Rozhodování a rozhodnutí o rozchodu nebo rozvodu
3. Rozvodové či rozchodové rozhodnutí
4. Psychologické i prostorové dokončení separace partnerů a porozvodové a po rozchodové utváření životního stylu

Náchylnosti k rozvodu

To co předchází samotnému rozvodu, což je již dokončený proces se můžeme bavit o tzv. náchylnosti k rozvodu, která obsahuje řadu myšlenek na samotný rozvod či kroky vedoucí k tomuto rozhodnutí. Mezi ně může patřit krom zvažování samotného rozvodu, i rozprava s přáteli či blízkými jedinci v rodině, právní poradenství, poradenství v rámci příslušné náboženské příslušnosti anebo také kroky jako rozprava s dětmi na toto téma, následné odstěhování od partnera, tak i podání samotné žádosti (Booth & Edwards, 1985). Jsou však jedinci, kteří o těchto krocích mohou pouze uvažovat, ale nikdy se neodhodlají k vážnějším krokům (White & Booth, 1985).

1.2. Nesezdané páry a nesezdané soužití

Určitou alternativu manželství může být pro dnešní společnost tzv. nesezdané soužití, kdy se dva partneři nerozhodnou pro utvrzení vztahu manželským svazkem. Nesezdané soužití, které vytváří nesezdaný pár, je definováno „*společným bydlením a společným hospodařením bez uzavření manželství*“ (Kratochvíl, 2009, s. 143). Tento styl života se

objevuje v ČR od 90. let 20. století, v zemích, které jsou západněji postavené se však objevuje již od 70. let (Možný, 2002). Dle Vágnerové (2000) můžeme tento styl pozorovat zejména u studentů vysokých škol, u jedinců, kteří mají rozvedené rodiče anebo také u jedinců, jejichž rodiče disponují vyšším vzděláním. Sasslerová (2004) dodává, že jedním z důvodů přispívající k vysokému počtu takto nesezdaných soužití je rychlé sestěhování partnerů na začátku vztahu. Klimeš (2009) se k tomuto vyjadřuje pomocí tzv. „předchozího vztahu“, který trvá déle než dva roky. Podstata stojí na faktu, že partneři si procházejí obdobnými fázemi jako manželské páry, a tedy počínaje fází zamilovanosti až k fázi, kde jedinec reálně vnímá partnera a vztah. To může vést k touze po jiném partnerovi a vztah tak ukončit. Dle Šulové (2011b) se jedná o svazek, který se potýká s nejnižší stabilitou.

Po roce 2000 byl tento styl nejvíce rozšířený ve skandinávských zemích (Kiernan, 2004), ale jak již bylo zmíněno, i u nás v ČR měl stoupající tendenci (Černá, 2005). Značným rozdílem mezi manželstvím a nesezdaným soužitím je snížená míra těhotenství na straně nesezdaných soužití. To sice vede k větší svobodě, ale zároveň k nižší míře sociální jistoty (Maříková a Vohlídalová, 2012).

V rámci pozitivních účinků partnerství, nesezdané páry se pohybují mezi manželstvím a tzv. single životem (McLanahan & Sandefur, 1994). Důvodem proč takovýto styl partnerského života nemá zcela pozitivní dopad na jedince, může být způsobeno nižší stabilitou takovýchto partnerství. To může vést k větší míře stresu, ať už si je míry jedinec vědom nebo ne. Takovéto páry reflektují, že mají až o 25% nižší pocit stability než páry, co jsou v manželském svazku (Brown, 2000).

Důvodů proč se partneři rozhodnou pro společné soužití může být mnoho, Franiuková (2006) však uvádí několik důvodů:

1. Finanční důvody
2. „Manželství na zkoušku“
3. Alternativa manželství, nepřesvědčivý pohled na manželství
4. Homosexuální pár = nemožnost platného manželství
5. Finanční a sociální zabezpečení pro jedince (dříve častěji ženy) a jejich potomky

2. Spokojenost a stabilita v partnerských vztazích

Při studiu tématu jako spokojenost či stabilita v partnerských vztazích se často dostaneme do bodu, kdy se nám sejde různorodá terminologie. Některé stejnojmenné pojmy mají často jiný význam, a naopak jsou i různojmenné pojmy, které mají význam stejný. Termíny, které se nám nabízejí, jsou dle některých autorů (Graham, Diebels & Barnow, 2011) např. „spokojenost v partnerských vztazích“ (satisfaction in romantic relationship), „spokojenost v manželství/manželská spokojenost“ (marital satisfaction), „kvalita manželství“ (marital quality) a „manželské přizpůsobení“ (marital adjustment). Mezi další pojmy, které jsou často s tímto tématem spojovány mohou být „šťastné páry“ (happy couples), „šťastná manželství“ (happy marriages) nebo i obecné pojmy jako „fungování vztahu“ (adjustment), či „radost“ (happiness) (Graham, Diebels & Barnow, 2011). Jako obecnější pojem berou autoři i „partnerskou spokojenost“. Ta pro ně nepředstavuje pouze spokojenost páru, který spolu není v manželském svazku, ale právě i manželský pár (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Jak již bylo zmíněno, tato práce se zabývá obecně partnerskými vztahy, pod které spadají jak manželské páry, tak nesezdané páry. V rámci této práce budu tedy mluvit o spokojenosti v partnerských vztazích, byť v následujících kapitolách zachovám původní terminologii, tedy manželskou spokojenost, partnerskou spokojenost apod. jako u předchozích kapitol. V rámci terminologie počítám s tím, že manželská spokojenost je mnohdy zaměnitelná za partnerskou spokojenost (v některých případech i spokojenost jako takovou) a naopak.

2.1. Spokojenost v partnerských vztazích

Předtím než se zaměříme na partnerskou spokojenost, můžeme definovat obecně spokojenost jako určitý výsledek uspokojení nějaké potřeby či nedostatku. Spokojenost je pak brána jako subjektivní zhodnocení daného jedince, neboť jen on dokáže posoudit, jestli byla potřeba uspokojena (Koski & Shaver, 1997). Tyto potřeby v souvislosti se vztahem mohou být láska, přijetí, podpora, jistota, porozumění, intimita a např. i osobní růst či nezávislost (Mikulincer & Shaver, 2010). Kromě toho, že je hodnocení subjektivní, musíme zařadit do celkového výsledku působení osobnostních i situačních proměnných (Bradbury, Fincham & Beach, 2000). Jeden z partnerů může být ve vztahu velmi spokojen, zatímco druhý naopak (Booth, Johnson & Edwards, 1983). Naštěstí není dáno, že by

nespokojenost nutně vedla k rozchodu. Často může vést k tomu, že partneri začnou na vztahu pracovat a pokusit se ho stabilizovat (Booth & Edwards, 1985).

Zajímavý je i termín od Kratochvíla (2000), který sám o sobě nepoužívá pojem spokojenost, ale „princip vyváženosti a výměny“. Zde se bavíme o partnerské/manželské spokojenosti v rámci výměny, která musí být vyrovnaná. Jedná se o to, co mohu partnerovi nabídnout a co on zase mě. V případě, že jedinec shledává více zisku nad výdaji, je spokojený, ale pokud vidí poměr výdaje k zisku menší, cítí se jako nespokojený (Stone & Shackelford, 2007). Základy této teorie můžeme hledat v teorii sociální směny, jejímiž autory jsou Thibaut a Kelley (Kratochvíl, 2000). Na tuto Kratochvílovu teorii reaguje Vágnerová (2007), která oponuje tím, že ženy a muži vnímají rozdílně. To se týká i názoru na manželství, kde se názor ženy může měnit od názoru muže. Dle Trudela (2002) jsou muži většinou spokojeni, neboť nemají potřebu vyjadřovat své pocity, lásku a ani nepotřebují o ničem diskutovat, mezi to patří i to, že se často nepodílí na povinnostech, pokud nejsou donuceni partnerkou. Nespokojenost partnerky je tak často pro muže překvapením. Místo sdělování svých pocitů a lásky, svoji náklonnost často projevují pomocí nějaké činnosti. To, že je žena častěji více nespokojena bylo následně prokázáno empiricky (Trudel, 2002). Vágnerová (2007) tvrdí, že žena totiž nedostává dostatek potvrzení ohledně citů od muže a nedostává pochopení a podporu, kterou potřebuje. To vede k pocitu nespokojenosti, kterou chce řešit, ale jelikož je mužem nepochopena, dochází k neřešení situace, a tedy určitému ochlazení ve vztahu. Muž si tohoto ochlazení všimne až po nějaké době, kdy je nespokojenost partnerky vysoká a nechápe takto silnou míru. Vágnerová (2007) dodává, že je v těchto případech často chybou žen, že nejsou schopné partnerovi vyjádřit své myšlenky či požadavky tak, aby je muž pochopil.

Do spokojenosti spadá i sociální podpora vztahu, kterou si partneri vzájemně dávají. A to i přes to, že jim určitou podporu může dodávat i samotné sociální prostředí. Sociální podpora je vcelku vyšší u manželských párů než u nesezdaných (Stone & Shackelford, 2007).

2.1.1. Aspekty související se spokojeností

V souvislosti se spokojeností v partnerských vztazích se můžeme zaměřit i na to, na čem spokojenost závisí a čím se vyznačuje. Malá (2017) uvádí, že spokojenost se mimo jiné pojí i se specifickou potřebou blízkosti s partnerem. V tomto případě je důležité, jaké

partner nabízí zázemí v rámci bezpečí, blízkosti, intimity a podpory. V případě, že jsou tyto aspekty naplněny, vykazuje partnerství spokojenost. Mimo jiné je v této teorii důležitá i citová vazba. Pokud citovou vazbu má jedinec nebo pár spojenou s nejistotou či obavami, vykazuje pár značnou nespokojenost. V citové vazbě se můžeme bavit o tzv. distresu, který může být způsoben vztahovým zraněním jako např. týrání, nevěra apod., to může způsobit emoční závislost, negativní požadavky po pozornosti nebo odměřený odstup od partnera (Malá, 2017). Další autoři (Clark & Monin, 2006) tvrdí, že velmi důležitým faktorem ve spokojenosti ve vztahu je důvěra.

V návaznosti na potřebu intimity, jako jednoho z několika faktorů potřeby, se dostáváme ke zjištění, že Hewstone a Stroebe (2006) definují spokojené a šťastné páry jako ty, u kterých je značná a vysoká míra intimity. Reise a Patrick (1996) definovali, že takováto intimita je podmíněná jednak tím, že se partneři o sebe navzájem starají/pečují o sebe, pokud mají povědomí o tom, co druhý prožívá a co si přeje a pokud se mají partneři mezi sebou navzájem v úctě. V tomto případě hraje komunikace v roli intimity velmi značnou roli. K tomuto se přiklání i další autoři, jako Kratochvíl (2009), který tvrdí, že pro úspěšnost manželství je potřeba, aby oba partneři jednali tak, aby se cítili oceňováni a milováni. K tomu se přiklání i Gottman (2015), který mluví o naslouchání a vážení si sebe navzájem, to následně může vést ke šťastnému soužití.

Martin Seligman (2002) ve své knize Opravdové štěstí zas uvádí práci badatelky Sandry Murrayové (Murray, Holmes & Griffin, 1996), která se zabývá romantickou iluzí. Murrayová poprosila, aby manželské páry (N = 69) a partnerské dvojice (N = 98) ohodnotili silné stránky a nedostatky u sebe, u svého partnera, a nakonec u svého ideálního partnera. Poté požádala i jejich přátele, aby i oni ohodnotili daný pár. Čím větší byla pak diskrepance mezi tím, co si o vás myslí partner, a co přátelé v pozitivním směru, tím větší byla tzv. romantická iluze vašeho partnera o vás samých. Překvapivé na těchto výsledcích bylo, že čím větší byla iluze, tím šťastnější a stabilnější vztah pár měl. Důvodem je, že páry, které jsou spokojeny, vidí u svých partnerů právě ty cnosti, které ostatní přátelé, i ty nejbližší, vůbec nevnímají. Spokojené páry koukají na ty světlé stránky svého vztahu, to se týká především jak silných stránek partnera, tak třeba i událostí, a to hlavně nepříznivých, které vnímají jako takové, které se jich netýkají. Vzhledem k tomu, že se jich však tyto události i tak hypoteticky týkají, uchylují se k větší hloubce svých iluzí o partnerovi. Dalším důležitým aspektem, který je spojen se spokojeností je odpouštění si chyb a

každodenních prohřešků, kde využívají dané iluze, ke snížení chyb a nedostatků na silné stránky. Typickým příkladem je věta typu: „Ano, ale...“. Páry, které jsou naopak nespokojené se v tomto případě, uchylují k tzv. zkaženým představám, kdy svému partnerovi přisuzují méně cností, než třeba jejich přátelé (Seligman, 2002).

2.1.2. Kolísající spokojenost

Dle Šulové (1998) byla v tehdejší době (v 90. letech) partnerská nespokojenost dána převážně častým přesvědčením o účelu manželství. Ten nám udává, že právě manželství by mělo napomoci k vyplnění hlavně individuální potřeby každého z obou partnerů. V souvislosti s tímto údajem tvrdí Froncová (2018), že právě kvůli tomuto častému nenaplnění zdánlivé představy se v posledních letech (dle ČSÚ, 2006 & 2016) uzavírá čím dál tím méně sňatků, oproti tomu, co bylo uzavíráno dříve. Oproti roku 1990, kdy bylo uzavřeno 90 953 sňatku (jednalo se tak o nejvyšší počet sňatku za rok, v době od 1978 do 2018), klesal střídavě počet do roku 2018 až na 54 470 sňatku za rok. Dle statistických údajů (ČSÚ, 2018), tak můžeme souhlasit s rapidním poklesem uzavřených sňatku, ale z daných dat nemůžeme vyčíst proč takovýto úbytek nastal. Působení manželských párů nemusí (ale i může) být tak velké, aby se jejich vinou nesezdané páry nevzaly.

Aniž by byli autory této metody, uvádějí VanLaninghamová, Johnson a Amato (2001) ve svém článku známou teorii v oblasti vývoje spokojenosti v partnerských vztazích tzv. křivka ve tvaru U. Na začátku je spokojenost vysoká, kdy následně klesá a postupem času se opět zvedá. Situací, která je typická pro tento efekt, je pokles spokojenosti po narození dítěte. Na druhou stranu je stabilita vztahu touto situací zesílena, proto v některých případech nemůžeme stabilitu zaměňovat za spokojenost a naopak (Thurnher, Fenn, Melchar & Chiriboga, 1983). Více o stabilitě v následující kapitole. Tuto teorii chtěli ověřit VanLaninghamová, Johnson a Amato (2001), kteří provedli longitudinální studii, která trvala 17 let (N = 1 479) ve formě 5 panelů manželských párů. Na základě výsledků zjistili, že efekt křivky U nebyl prokázán. Výzkum zaznamenal postupné klesání spokojenosti, která se signifikantně nezvedala zpět. Autoři však dávají důraz na to, že jsi jsou vědomi, že jejich výsledky mohly být ovlivněny rozdílným výzkumným designem a několika proměnnými jako vývojové změny společnosti, generační rozdílnost apod.

Martin Seligman (2002) mluví v souvislosti s poklesem spokojenosti o tzv. vyblednutí zčervenání. V tomto případě se jedná o prvotní zamilovanost, kterou často provází právě

toto zčervenání před protějškem a následně dochází k postupnému vyblednutí a poklesu spokojenosti. O té mluví zejména v souvislosti s manželstvím nebo spíše manželstvím po svatbě, kde po první dekádě vykazuje manželství jistý pokles spokojenosti. Tento pokles nastává jak u pevných, tak nepevných svazků (Seligman, 2002).

Stejně jako u jiných teorií i tyto se týkají manželského či partnerského vztahu, tedy něčeho, co je specifické svými četnými interindividuálními rozdíly. Ne všechny páry si tak projdou křivku U (což již bylo doloženo výzkumem) nebo zažijí změnu silných stránek partnera. U některých případů se může jednat i o tzv. lineární pokles spokojenosti nebo pokles, který je charakteristický svou prudkostí či pružností (Stone & Shackelford, 2007).

2.1.3. Stabilita v partnerských vztazích a kvalita manželství

Stabilitu je možné definovat jako „nepoškozený stav manželství“ (Larson & Holman, 1994). Jak již zmínila Thurnherová, Fennová, Melichar & Chiriboga (1983), stabilita mnohdy nemá souvislost se spokojeností (jak bylo vysvětleno u situace, kdy spokojenost partnerů klesne poté, co se narodí dítě, ale stabilita se upevňuje). Je proto důležité tyto dva pojmy nezaměňovat. Toto platí i přes fakt, že je pravděpodobnější, že jedinec v nespokojeném vztahu jej ukončí, jsou i výjimky, kdy mají o rozchod zájem i relativně šťastné páry (White & Booth, 1985).

Spokojenost a stabilita

Abychom rozlišili mezi spokojeností a stabilitou, můžeme využít rozdělení Robotkové (2010), která uvádí spokojenost jako kategorii kvalitativní, zatímco stabilitu jako kvantitativní kategorii, která se zaměřuje na dobu trvání partnerství. Rozdílnost pojmů je často viděna v různých výzkumech, kdy autoři často pojmy a i kritéria týkající se pojmů rozlišují. Příkladem je výzkum Gottmana, Coana, Carrereho a Swansonové (1998), kteří uvádějí výsledky stability a spokojenosti odděleně. V tomto výzkumu bylo důležité to, co souviselo se stabilitou, nemělo nic společného se spokojeností. To znamená podstatnou věc a to, že stabilní pár nemusí být šťastný a spokojený, ale šťastné páry jsou vždy stabilní. Následně Bachand a Caronová (2001), dali ve svém výzkumu jako podmínku pro respondenty dlouhodobost vztahu a vzájemnou spokojenost. To opět potvrzuje původní myšlenku rozdílnosti pojmů. Poslední zmínka o rozdílnosti, a i určité podřazenosti pojmů je možná díky Rusbultové, Martzovi a Agnewovi (1998), kteří zařadili mezi faktory podstatnými pro oddanosti právě spokojenost. Tato oddanost působí na snahu zůstat ve

vztahu. Dokazuje tak, že stabilita manželství není podmíněna spokojeností, ale určitě má na ni značný vliv.

Kvalita manželství

Stejně jako jsou často zaměňovány pojmy stabilita a spokojenost, které byly výše vyjasněny, můžeme vidět, že se s těmito pojmy zaměňuje i tzv. kvalita manželství. Vzhledem k tomu, že je manželská spokojenost definována jako celkové subjektivní hodnocení jedince, a to kvality jeho manželství (Li & Fung, 2011), můžeme chápat kvalitu manželství jako hodnocení, které závisí na obou jedincích daného páru. V případě, že by jeden z partnerů byl dlouho nespokojený, můžeme brát manželství jako nekvalitní. Stejně jako u spokojenosti, jedná se o čistě subjektivní hodnocení (Larson & Holman, 1994). I u stability platí to samé jako u spokojenosti. Stabilita je pouze jedním faktorem, který má vliv na kvalitu manželství. Dle Sprecherové a Felmleeové (1992) jsou dalšími faktory závazek a láska. Bryantová a Conger (1999) přidávají ještě stabilitu.

Na závěr této kapitoly bych ráda stručně shrnula informace týkající se dané terminologie. Spokojenost je faktor, který ovlivňuje stabilitu a kvalitu (manželství). Stabilita je jedním z mnoha faktorů, která ovlivňuje kvalitu (manželství). Stabilní manželství nemusí být spokojené, ale spokojené manželství je stabilní. Spokojenost je subjektivní hodnocení jedince. Kvalita (manželství) je subjektivní hodnocení páru jako celku. Na základě tohoto osobního shrnutí, které jsem učinila z nastudované literatury (a nevyvracím tak možnost další terminologie), bych ráda uvedla závěrečnou myšlenku. Na základě této kapitoly bych mohla říci, že vše začíná u spokojenosti, postupuje přes stabilitu a vrcholí v kvalitě vztahu.

2.2. Faktory spokojenosti a stability v partnerských vztazích

Faktorů, které přispívají ke spokojenosti a stabilitě v oblasti partnerských vztahů, je velice mnoho. Jedním z nich je např. atribuce, tedy to, jak si vysvětlujeme chování daného partnera. V souvislosti s tímto tématem píše Kelley (2010) o tom, že jedinci mají tendenci si negativní chování interpretovat jako jeho stabilní rysy osobností, což může mít za důsledek vyvolání hádky nebo problému, neboť se daný člověk proti tomuto tvrzení brání. Proti tomu zas vypovídá myšlenka Karneyho a Branduryho (2000), kteří tvrdí, že není žádná kauzální souvislost mezi spokojeností a atribučními strategiemi (Karney & Bradbury, 2000). Mezi ně patří např. komunikace, konflikty, rodina a sourozenci, pod které spadá jak primární rodina, tak i děti. Můžeme se zaměřit i na intimitu a sex, nevěru a další

vztahy, očekávání a informovanost v partnerském vztahu, role ve vztahu, postoje, hodnoty, citovou vazbu, osobnostní proměnné, věk, osobní zralost, poskytování péče a podpory a mnoho dalších. Vzhledem k tomu, že je faktorů mnoho a jedná se o komplexní systém, ze kterého můžeme čerpat, zaměřuje se tato práce pouze na osobnostní faktory.

2.3. Měření spokojenosti

V následující kapitole bych ráda popsala několik metod, postupně vznikajících během několika let, zabývajících se měřením spokojenosti.

Locke-Wallace Marital Adjustment Test (MAT) neboli test manželského přizpůsobení je metoda od Locka a Wallaceho z roku 1959. Metoda má 15 položek a zaměřuje se na fungování partnerských vztahů v odlišných oblastech. Jedná se o mapování obecné spokojenosti, shody mezi partnery a také myšlenky a pocity ohledně daného manželství a partnera. Kromě měření spokojenosti v partnerských vztazích můžeme pomocí této metody rozlišit funkční a výrazně méně funkční partnerské vztahy (Graham, Diebels & Barnow, 2011). Tento test je často používán k posuzování efektu manželské terapie. Méně používaný je Locka-Williamsona verze z roku 1958 a nakonec i Kimmel-van der Veena z roku 1974 (Kratochvíl, 2009).

Dyadic Adjustment Scale (DAS) neboli škála dyadického přizpůsobení (Kratochvíl, 2009) je nástroj z roku 1976, jehož autorem je Spanier. Inventář obsahující 36 položek, které měří manželské přizpůsobení (Spanier, 1976).

Kansas Marital Satisfaction Scale (KMS) je 3položková metoda od Schumma a jeho kolegů z roku 1983. Její základ stojí na 7bodové škále, kdy jedinec hodnotí svůj vztah, manželství i samotného partnera. Metoda silně koreluje se s metodou měřící spokojenosti DAS (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Quality of Marriage Index (QMI) je 6položková metoda vytvořena Nortonem roku 1983. Metoda měří spokojenost na 7bodové škále. Jedinou poslední položku měří na 10bodové škále, která měří obecnou spokojenost (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Relationship Assessment Scale (RAS) je metoda od Hendrickové z roku 1988, obsahující 7 položek s 5bodovou škálou měřící vztah s obecnou spokojeností. Autorka si u této položky zakládala hlavně na rychlosti a také, aby byla metoda vhodná i pro nesezdané páry, na které se většina testů a inventářů orientuje (Hendrick, 1988). Metoda byla

vytvořena na základě výzkumného vzorku studentů vysokých škol a je použitelná na různé druhy romantických vztahů (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Marital Opinion Questionnaire (MOQ) je částí longitudinálního výzkumu mapující manželství autorů Hustona a Vangelistiho v roce 1991. Jedná se o sémantický diferenciál deseti položek a položky souhrnného hodnocení (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Karney a Bradbury sémantický diferenciál (SMD) je metoda autorů Karneyho a Bradburyho datovaná k roku 1997. Součástí metody je 15 párů přídavných jmen, které jedinec může měřit na 7bodové škále. Metoda silně koreluje s ostatními metodami jako MAT, KMS nebo QMI (Graham, Diebels & Barnow, 2011).

Investment Model Scale (IMS) jejímž autorem je Rusbultová, Martz a Agnew obsahuje 29 položek s různými škálami jako např. úroveň oddanosti, spokojenost s partnerským vztahem, kvalitou alternativ nebo množstvím investic (Rusbult, Martz & Agnew, 1998).

Experiences in Close Relationships (ECR) je metoda vytvořena Brennanovou, Clarkem a Shaverem roku 1998. Metoda obsahuje dva rozměry citové vazby, a to vztahovou úzkost a vztahovou vyhýbavost, která je vyplňovaná na základě sebezpozování (Brennan, Clark & Shaver, 1998).

2.5.1. Couple Satisfaction Index (CSI)

Jako poslední metodu pro měření partnerské spokojenosti uvádím Couple Satisfaction Index (CSI). Tato metoda bude podrobněji popsána v této kapitole pro její významnost v rámci této práce, neboť je využita ve výzkumu.

Autory této škály, která se skládá z 32 položek mapující partnerskou spokojenost, jsou Funková a Rogge (2007). Při tvorbě se autoři zaměřili především na 8 základních, a hlavně kvalitně validních metod zkoumající partnerskou spokojenost. Mezi tyto výzkumné metody patřili zejména Dyadic Adjustment Scale (DAS), Kansas Marital Satisfaction Scale (KMS), Karneyho a Bradbury sémantický diferenciál (SMD), Marital Adjustment test (MAT), Marital Status Inventory (MSI), Quality of Marriage Index (QMI) a Relationship Assessment Scale (RAS). Následně bylo přidáno do sady 71 položek, které se zabývají spokojeností. Z toho bylo 25 položek vybraných z dalších testů, které již nejsou tak známé a zbylých 46 vymysleli sami autoři. Celkový test tak obsahoval 146 položek, které měřily spokojenost, 2 škály, které byly orientované na pozornost a úsilí respondentů při tázání a 7

kotvících škál. Kotvící škály vychází ze subškály Eros v Love Attitude Scale (LAS), Communication Patterns Questionnaire (CPQCC), Ineffective Arguing Inventory (IAI), Marital Coping Inventory (MCI), Perceived Stress Scale (PSS), subškála neurotismu v Eysenk's Personality Questionnaire (EPQ) a nakonec validizační škály z Personal Assessment Inventory (PAI). Poté byl test představen na internetu, kde celkem oslovil (N =) 5 315 respondentů. Aby lidé byli zařazeni do vzorku museli splňovat min. věk 18 let a mít partnerský vztah. Výsledky ukázaly, že z 80 % se jednalo o ženy, kdy průměrný věk byl 26 let (SD = 10.5), z toho 60 % v nesezdaném vztahu, 23 % v manželství a 16 % bylo zasnoubených. Po vyhodnocení bylo úkolem autorů rozdělit od sebe položky, které jsou zaměřené na spokojenost a ty které se zabývají komunikací. Položky týkající se komunikace byly následně odstraněny, stejně jako položky zabývající se spokojeností, ale vypovídající o sobě málo informací nebo zbytečně se opakující se. Pouze silně korelující položky zůstaly. Těch zůstalo pouhých 66, které byly podrobeny IRT (Item response theory) analýze. Ta určila 32 nejvíce efektivních a přesných položek pro měření partnerské spokojenosti a vzniklo CSI neboli CSI (32). Autory byly zveřejněny i kratší verze a to CSI (16) a CSI (4), při kterých bylo zásadní ponechat ty nejvíce položky, které dávají co největší informaci ohledně spokojenosti (Funk & Rogge, 2007).

3. Osobnostní typologie Big Five (NEO)

Spokojenost a stabilita v manželství či v partnerském vztahu je podmíněna mnoha faktory, z nichž některé byly zmíněny v předešlých kapitolách. Tato práce pojednává především o osobnostních rysech. Např. dle Kratochvíla (2009) se můžeme zaměřit jak na temperamentové, tak na charakterové rysy osobnosti, které můžeme u partnerů zkoumat. V rámci temperamentových rysů osobnosti se můžeme zaměřit zejména na polaritu jako racionálnost – romantičnost, dominanci – submisivitu, hostilitu – laskavost, vznětlivost – klid atd. Podstatnou polaritou, kterou sám Kratochvíl zmínil, je extroverze – introverze. Z charakterových rysů se v rámci partnerského vztahů můžeme zaměřovat na vztah k práci, k lidem, k majetku, k sobě a zejména na vztah k rodině (Kratochvíl, 2009). F. Fincham a T. Brandbury (1987) se zabývali kombinováním optimistů a pesimistů v partnerství. Dle nich může manželství fungovat všem možným kombinacím optimistů a pesimistů, kromě kombinací dvou pesimistů. Manželství dvou pesimistů je z dlouhodobého hlediska riskantní (Seligman, 2002). M. Seligman (2002) se např. zabývá samotnými pohledy optimistů a pesimistů na svět v souvislosti s partnerstvím. *„V nejpečlivějších studiích optimismu a pesimismu v manželství bylo sledováno padesát čtyři novomanželských páru. Spokojenost v man. a pesimistická vysvětlení šla ruku v ruce a zdá se, že stejně jako z pozitivních vysvětlení vyplývá více spokojenosti v manželství, tak spokojenost naopak produkuje více pozitivních vysvětlení. Z padesáti čtyř dvojic se jich po čtyřech letech rozvedlo či žilo odděleně šestnáct, a čím pozitivnější jejich způsob vysvětlování byl, tím větší byla pravděpodobnost, že zůstanou spolu.* (Seligman, 2002, s. 243).

V následující kapitole se budu zabývat charakteristikou osobnostní typologie Big Five, která se zaměřuje na 5 základních faktorů osobnosti.

Historie

Významným impulzem v období po druhé světové válce, kdy se klasifikace rysů uskutečňovala zejména pomocí empirických procedur, byla studie od G. W. Allporta a H. S. Odberta roku 1938, kdy autoři identifikovali kolem 18 000 anglických slov, které označují osobní charakteristiky. Na základě této studie se hodně autorů začalo zabírat touto tematikou. Mezi tyto autory patřil např. R. B. Cattell (1947), E. C. Tupes a R. E. Christal (1961), W. T. Norman (1963) nebo H. J. Eysenck (1970). V 70. a 80. letech 20.

stol. P. T. Costa a R. R. McCraea (1985), přispěli extrakcí 5 faktorů, známých také jako Big Five (NEO).

3.1. Popis jednotlivých faktorů NEO

Neuroticismus (N)

Tato škála se zaměřuje na emocionální labilitu či emocionální stabilitu. Je potřeba zdůraznit, že se nejedná o žádnou diagnózu či psychiatrickou kategorii, ale pouze o škálu zaměřující se na prožívání negativních emocí. Pod tyto emoce může spadat např. sklíčenost, úzkost nebo rozpaky. Jedinci, kteří vykazují vysoké hodnoty v této škále, jsou charakterizováni jako psychicky nestabilní, kdy je velmi snadné narušit jejich psychickou vyrovnanost. Tito jedinci sami vykazují častý výskyt negativních prožitků, které těžce zvládají. Tyto negativní prožitky je lehké jim navodit. Mají často problém se kontrolovat při různých situacích a zejména při těch nepříjemných, a to zejména proto, že jejich představy nekorelují s realitou. Je tak pro ně těžké zvládat stresové situace. Lidé, kteří mají tuto hodnotu nízkou, jsou stabilní. Vykazují klid, vyrovnanost, bezstarostnost a stresové situace je tak nevyvedou z míry (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Extraverze (E)

Jedinci, kteří mají vysoké hodnoty v této škále, jsou aktivní, energičtí, hovorní, sebejistí, optimističtí a veselí. Tito lidé se rádi udržují v blízkosti druhých lidí a v různých skupinách, kde se cítí být jejich součástí. Jejich mysl je označovaná jako veselá. S tím se pojí i touha po vzrušení. Lidé, kteří vykazují nízké hodnoty, jsou nazýváni introverty. Ty však nemůžeme chápat jako protiklad extravertů, ale spíš jako lidé, kterým chybí Extraverze (Costa & McCrea, 1992). Mezi jejich povahové rysy patří zdrženlivost, nezávislost, samostatnost, vyrovnanost. Nemůžeme je tak definovat jako nepřátelské, poslušné, povolné, nejisté nebo flegmatické. U introvertů nemůžeme vždy mluvit o sociální fobii, ale místo toho si vykládat jejich zdrženlivost jako přání být sám. Stejně je to s energií, to že nemají spousty energie jako extraverti neznamena, že jsou pesimisté nebo že by byli nešťastní. Na závěr je nutné podotknout, že pohled Costy a McCrea (1989) a Junga (1921) na extraverzi je zcela odlišný a nelze jej vysvětlovat stejně (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Otevřenost vůči zkušenosti (O)

Škála tohoto typu není zcela běžná, a proto je její výskyt v dotazníku přínosný, neboť pod ní spadá mnoho různých charakteristik. Zaměřuje se např. na zájmy, rozsah zaujetí pro dosud neobjevené zkušenosti či zážitky, dojmy a prožitky. Osoby, které vykazují vysoké hodnoty lze charakterizovat jako lidi s bohatou fantazií, citlivější na pozitivní i negativní prožitky, zabývající se novými myšlenkami a konvenčními hodnotami. Sami na sebe nahlíží jako na experimentátory s dychtivou touhou po vědění, intelektuály s vědomím, že disponují velkou fantazií a zájmem o umění. Jsou schopni kriticky přemýšlet a transformovat platné normy a hodnoty. Jsou tzv. všemi deseti pro různé změny a zkoušejí se chovat netypicky. Naopak osoby, které vykazují nízké hodnoty v této škále, jsou velmi konvenční a mají rádi svůj konzervativní styl života. Jejich reakce na emoční prožitky jsou často utlumené (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Přívětivost (P)

V tomto dotazníku Přívětivost (stejně jako Extraverze) spadá pod interpersonální chování. Pro lidi, které vykazují vysoké hodnoty v tomto faktoru je typický altruismus. Lidé, kteří disponují touto vlastností, jsou obdařeni pochopením pro druhé, porozuměním, laskavostí, vlídností a projevují ostatním přízeň. Rádi pomáhají ostatním a očekávají, že ostatní pomůžou naopak jim. Jsou pro spolupráci a často jsou důvěřiví k ostatním lidem. Lidé, kteří mají naopak nízké výsledky v Přívětivosti, jsou často opakem těch s vysokým skóre. Jedná se o lidi, kteří jsou egocentričtí, nepřátelští a mají sklony k tomu znevažovat úmysly ostatních lidí. Než aby spolupracovali, radši soutěží. To, že je často vysoká míra Přívětivosti spojována s oblíbeností u druhých lidí neznamena, že druhá (negativní) polarita je nepodstatná a špatná. Mnohdy je právě tato vlastnost, kdy jedinec bojuje za své cíle, něčím, co může vést k vyřešení nějakého problému (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Svědomitost (S)

Poslední škála z NEO modelu je věnovaná dalšímu druhu sebekontroly (prvním druhem byl Neuroticismus), který je zaměřen na aktivní proces plánování, realizace úkolů a také organizování. Jedince, kteří vykazují vysoké hodnoty v této škále, můžeme popsat jako cílevědomé, ctizádostivé disciplinované, přesné, pořádné, pilné, spolehlivé, systematické s pilnou vůlí či vytrvalé. I přes jejich zjevný klad nemůžeme pominout nevýhodu těchto

vlastností. A to zejména, když překročí určitou hranici, kdy se žádané vlastnosti mění v přehnanou pořádkumilovnost, pedantství či workoholismus. Naopak osoby s nízkým skóre obvykle bývají méně zaujetí, lhostejní, nedbalí či nestálí (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Jako další výčet charakteristik můžeme použít výčet od Hřebíčkové (2011), který je uveden na obrázku č. 1.

Jedinci skórující vysoko	Charakteristika pětifaktorového modelu	Jedinci skórující nízko
zvědavý originální tvořivý obrazotvorný inteligentní kultivovaný	O (V) <i>Openness to Experience/</i> <i>Otevřenost vůči zkušenosti</i> <i>Intelekt</i> <i>Kultura</i> Zjišťuje aktivní vyhledávání nových zkušeností, prožitků, toleranci neznámého.	<i>konvenční</i> <i>pragmatický</i> <i>realistický</i> <i>nepřizpůsobivý</i> <i>neinteligentí</i> <i>nevzdělaný</i>
spolehlivý pracovitý přesný pořádkumilovný zodpovědný pečlivý	C (III) <i>Conscientiousness/</i> <i>Svědomitost</i> Zjišťuje míru motivace a vytrvalosti na cíl zaměřeného chování. Odlišuje spolehlivé na sebe náročné lidi od těch, kteří jsou lhostejní a nedbalí.	<i>bezcílný</i> <i>nedbalý</i> <i>liný</i> <i>nesvědomitý</i> <i>chaotický</i> <i>nevytrvalý</i>
společenský aktivní povídatý družný průbojný smělý	E (I) <i>Extraversion/</i> <i>Extraverze</i> Zjišťuje kvantitu interpersonálních interakcí, úroveň aktivity a stimulace.	<i>uzavřený</i> <i>málomluvný</i> <i>plachý</i> <i>nesmělý</i> <i>samotářský</i> <i>tichý</i>
dobrosrdečný laskavý snášenlivý srdečný skromný smílivý	A (II) <i>Agreeableness/</i> <i>Přívětivost</i> Zjišťuje kvalitu interpersonální orientace na kontinuu od soucítění po nepřátelskost v myšlenkách, pocitech i činech.	<i>panovačný</i> <i>útočný</i> <i>pomstychtivý</i> <i>bezcitný</i> <i>despotický</i> <i>konfliktní</i>
napjatý neklidný labilní nejistý vznětlivý popudlivý	N (IV) <i>Neuroticism/</i> <i>Neuroticismus</i> <i>Emocionální (ne)stabilita</i> Odlišuje jedince náchylné k psychickému vyčerpání a obtížně zvládající psychickou zátěž od jedinců vyrovnaných a odolných vůči psychickému vyčerpání.	<i>klidný</i> <i>uvolněný</i> <i>vyrovnaný</i> <i>stabilní</i> <i>sebejistý</i> <i>nezdolný</i>

Obrázek 1: Přehled charakteristik obsažených v pětifaktorovém modelu osobnosti (Hřebíčková, 2011)

4. Výzkumy zaměřené na souvislost mezi Big Five a spokojeností v partnerských vztazích

Významným rysem, který je spojován se spokojeností v partnerství je Neuroticismus (Dyrenforth a kol., 2010; Solomon & Jackson, 2014). Výzkumy zaměřující se na partnerskou spokojenost často naznačují, že jedinci, kteří mají vysoké hodnoty v Neuroticismu si interpretují nejasné poznámky v rámci svého vztahu více negativně (Finn, Mitte & Neyer, 2013). Oproti tomu jsou naopak hlavně Svědomitost a Extraverze spojeny se spokojeností ve vztahu (Dyrenforth a kol., 2010). S tím je spojené aktivní zvládání adaptivních copingových stylů a pozitivního pohledu na situace, které jsou stresující. Výzkumy ukazují, že lidé, kteří mají vysoké hodnoty v Přívětivosti, Svědomitosti a Extraverzi se lépe vypořádávají se stresem, který může ve vztahu nastat (Watson & Hubbard, 1996). Na stres a osobnost můžeme nahlížet tak dvěma různými pohledy. Stres může být způsoben osobnostními rysy partnerů, což působí na kvalitu a spokojenost. Osobnost partnerů však může zcela přispět k tomu, jak se s daným stresem vypořádáme a budeme ho řešit (Karney & Bradbury, 1995). Otevřenost vůči zkušenostem (dále je Otevřenost) je zatím faktor, který vykazuje smíšené výsledky (Dyrenforth a kol., 2010; Karney & Bradbury, 1995; Solomon & Jackson, 2014). Novější studie pak dokazují, že stejně jako obecná spokojenost tak i nový vstup do partnerského vztahu může zásadně působit na to, jak se osobnost bude dále rozvíjet (Soto, 2015; Neyer & Lehnart, 2007).

V následující kapitole bych se ráda zaměřila na mnou vybrané výzkumy, které se zabývají provázaností témat osobnostní typologie Big Five a spokojeností v partnerských vztazích. Výzkumy jsou uspořádány od nejstaršího po nejnovější.

Shiota & Levenson (2007)

Další studie pochází z roku 2007, která byla vedena Shiotovou a Levensonem (2007). Studie se zaměřila na podobnost v rámci osobnosti manželů u jedinců. Rozmezí mezi měřeními bylo dvakrát 6 let. Vzorek respondentů se skládal z několika věkových skupin. První skupina byli respondenti mezi 40 a 50 lety, kteří byli v době prvního měření ve svazku nejméně 15 let a druhá skupina byla sestavena z jedinců, kteří byli v době prvního měření ve věku 60 až 70 roky a byli tak ve svazku nejméně 35 let. Z původních 156 párů dokončilo studii 67 párů. Výsledkem práce bylo zjištění, že podobnost v osobnostních rysech nesouvisí se spokojeností manželů na počáteční úrovni, ale velká míra podobné

osobnosti předpovídá v manželském vztahu negativní vývoj v rámci spokojenosti v následujících 12 letech. V případě podobnosti v Extraverzi se výzkumníci setkali s tím, že v mladší skupině se setkali s nízkou počáteční spokojeností, oproti starší skupině, kde se tento jev nevyskytoval. To stejné bylo u rysu Svědomitosti, kdy tato podobnost byla více spojená u mladších jedinců s budoucí nízkou spokojeností. Autoři došli k výsledku, že různé věkové etapy si prochází různými úkoly, situacemi a krizemi, kde je vždy potřeba něco jiného, a tudíž je i občas na obtíž stejná povaha a někdy zase ne (Shiota & Levenson, 2007).

Dyrenforth, Kashy, Donnellan & Lucas (2010)

Další výzkum je od autorů Dyrenforthová, Kashyová, Donnellan a Lucas (2010). Jeho cílem bylo poskytnout plnohodnotné vyhodnocení toho, jak kvalitně předpoví osobnostní rysy obou manželů budoucí životní i vztahovou spokojenost. Výzkum byl proveden na vzorku na třech skupinách, které reprezentovaly jednotlivé země (Austrálii: N = 5 278, tedy 2 639 párů, Británii: N = 6 544, tedy 3 277 párů a Německo: N = 11 418, tedy 5 709 párů). Výsledky přinesly zjištění, že lidé s větší mírou Přívětivosti, Extraverze, Svědomitosti a emoční stability byli ve vztazích spokojenější než ostatní, kteří měli nízké hodnoty. Otevřenost vůči novým zkušenostem přinesla rozdílné výsledky v různých zemích. I přes to, že obecně vykazovala nejnižší účinky z celé pětky vyšlo najevo, že v Austrálii bylo toto skóre spojené s negativní spokojeností, zatímco v Británii bylo skóre spojeno s pozitivní spokojeností. Na základě dalšího vývoje výzkumu a statistických měření vyšlo najevo, že hlavní tři rysy pro predikování manželské spokojenosti je emoční stabilita, Přívětivost a Svědomitost (Dyrenforth, Kashy, Donnellan & Lucas, 2010).

Soloman & Jackson (2014)

Výzkum Solomonové a Jacksona (2014) byl zaměřen zejména na to, proč osobnostní rysy předpovídají rozvod. Celkově se účastnilo N = 8 206 respondentů, tedy 4 103 párů. Výsledky ukazují, že pravděpodobně se rozvedou nebo rozejdou jedinci, kteří mají menší hodnoty v Přívětivosti nebo Svědomitosti či naopak větší hodnoty v Neurotičnosti nebo Otevřenosti vůči novým zkušenostem. Můžeme tak zařadit Neuroticismus a Otevřenost jako jistý prediktor pro disharmonické vztahy (pro obě pohlaví, bez údajů ohledně délky vztahu). Lidé s nízkou hodnotou pro Přívětivost mají tendenci se zapojit do negativních konverzací stejně tak lidé s nízkou hodnotou v rámci Svědomitosti mají sklon

k reaktivnějším reakcím. To je možnou odpovědí na to, proč jedinci, kteří jsou nepřívětiví a málo svědomití nebo jejich partneři mají předpoklady k ukončení vztahu. Výzkum také přinesl nový pohled na Otevřenost, která byla na základě několika autorů jako např. Dyrenforthové a kol. 2010 nebo Watsona a Humrichouse, 2006, charakterizována jako rys, který má různorodé výsledky. V tomto výzkumu vyšlo, že vysoká hodnota v Otevřenosti u obou partnerů vedla k větší pravděpodobnosti rozchodu (Solomon & Jackson, 2014).

Weidmann, Ledermann & Grob (2016)

Jeden ze stěžejních výzkumů je od autorů Weidmannové, Ledermann a Groba (2016). Ti se zaměřili na to, jakou spojitost mají osobnostní rysy Big Five, sebeúcta a partnerská spokojenost. Součástí výzkumu bylo 237 heterosexuálních párů, u kterých byla měřena data v prvním záchytném bodě a následně 141 párů reprezentovalo v druhém měřicím bodě o dva roky později longitudinální analýzu. Výsledky ukázaly, že Neuroticismus je negativně spojen se spokojeností vztahu, zatímco Přívětivost a Svědomitost jsou spojeny pozitivně. To platí u jednotlivců, kteří disponují těmito vlastnostmi a hodnotí svoji vlastní spokojenost. U jednotlivých partnerů vyšlo najevo, že lidé, kteří mají partnery s vysokým skóre v Neurotičnosti a Otevřenosti vůči novým zkušenostem, jsou méně spokojeni ve svých partnerských vztazích a zároveň jedinci, jejichž partneři mají vysoké výsledky v Přívětivosti, vykazují větší spokojenost v partnerství. Otevřenost byla stanovena jako rys, který může, jak pozitivně, tak negativně ovlivňovat spokojenost ve vztahu. Dle Solomonové a Jacksona (2014) uvádějí příklad, kdy osobnosti mající tento rys mohou vztahu uštvrdit tzv. pocit nudy, ale naopak se nebrání k navazování vztahů mimo partnerství. Součástí tohoto výzkumu byla i druhá část, která se zaměřovala na spojitost partnerské spokojenosti a tématu sebeúcty. Výsledky mimo jiné prokázaly, že Extraverze nemá sama o sobě přímo vliv na partnerskou spokojenost, ale působí na sebeúctu jedince a jeho partnera, což ovlivňuje spokojenost ve vztahu. Z výsledků také nakonec vyšlo, že osobnostní rysy jsou důležité pro partnerskou spokojenost, ale i naopak, že partnerský vztah pomáhá rozvíjet osobnost (Weidmann, Ledermann & Grob, 2016).

O'Meara & South (2019)

Nejnovější studie, kterou v této práci zmíním, bude od autorek O'Mearové a Southové (2019). Předmětem této studie bylo zjistit jaký vztah je mezi vlastnostmi a rysy Big Five a manželské spokojenosti v průběhu času, jak na sebe navzájem reagují a jak se ovlivňují.

Studie probíhala na vzorku N = 1 965 účastníků v USA, která mapovala 3 časové úseky (1995-1996, 2004-2005, 2013). Celkové výsledky přinesly zjištění, že respondenti se v průběhu studie stali více emotivně stabilní a svědomitější, ale oproti tomu zas méně otevření vůči novým zkušenostem, méně extroverzní, ale i přívětivější, což bylo pro výzkumníky nepředvídatelné, neboť čekali přesný opak, a to zvýšení Přívětivosti. Součástí výzkumu byly následující 3 hypotézy. První předpokládala shodu mezi počáteční úrovní rysů Big Five (kromě Neuroticismu, se kterým se počítalo negativně) a počáteční manželskou spokojeností. Výsledky potvrdily pozitivní vztah mezi Svědomitostí a Otevřeností s pozitivní spokojeností, zatímco Neuroticismus se shodoval s negativní spokojeností. I přes to, že splňovali podmínky pro spokojené manželství, Extraverze s Přívětivostí, zde nebyla nijak významně podpořena. Spokojenější jedinci tak vykazovali vyšší úroveň Svědomitosti, Otevřenosti, emoční stability a Přívětivosti. Druhá hypotéza ověřovala, zda počáteční úrovně rysů Big Five budou nějak navázány na změny spokojenosti v určitém časovém průběhu. Výsledky byly překvapivé. Na změnu spokojenosti má významný vliv Neuroticismus a žádný naopak Otevřenost. Svědomitost však přinesla opačné výsledky, než výzkumníci předpokládali. Původně vyšší úroveň Svědomitosti byla spojena s následným prudkým poklesem spokojenosti v manželství. Třetí hypotéza zjišťovala, jak se vlastnosti Big Five budou měnit v souvislosti s manželskou spokojeností, bez toho aniž bychom mapovali, kde jedinec začínal. Výsledky naznačují, že růst Svědomitosti souvisí s růstem spokojenosti, zatímco růst Neuroticismu souvisí s poklesem spokojenosti. Z celkového pohledu vyšlo ve studii, že Neuroticismus má negativní vliv na spokojenost v manželství a působení rysu jako je Svědomitost souvisí s jeho počáteční mírou na začátku, která nastaví míru partnerům do budoucna (O'Meara & South, 2019).

Na závěr bych ráda shrnula informace vyplývající z této kapitoly. Velmi významným faktorem pro spokojenost v partnerských vztazích je Neuroticismus, kdy jeho vysoká míra přispívá ke snížení partnerské spokojenosti. Vyšší hodnoty u rysů jako Přívětivost, Svědomitost nebo Extraverze jsou často spojovány s vyšší mírou spokojenosti nebo s jejím pozitivním stavem. Rys Otevřenost vůči novým zkušenostem vykazuje napříč studii různé výsledky. Často je však považován jako nejméně významný faktor působící na partnerskou spokojenost. I přes to, že toto je pouze shrnutí této kapitoly a nejedná se tak o veškerý výčet různých výsledků, které kdy byly v rámci této problematiky shromážděny, je

potřeba zdůraznit, že co výzkum, to jiné parametry, podmínky, proměnné apod. To, co nám vychází pro páry ve věku 20-25 let, rozhodně nemůžeme aplikovat na páry ve věku 60-70 let. Toto shrnutí je tak pouze orientační na základě této kapitoly a informací v ní.

II. Empirická část

5. Metodologická východiska

5.1. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Stejně jako působí náš partnerský vztah na jednotlivé oblasti našeho života i naopak funguje působení jednotlivých proměnných na partnerský vztah a související spokojenost. Jednou z výrazných proměnných, kterou disponuje každý jedinec, je souhrn osobnostních vlastností a rysů. Na základě teoretické části jsem se rozhodla věnovat právě této oblasti, a to posouzení, jak působí osobnostní rysy a vlastnosti na spokojenost v partnerských vztazích. Teoretickou oporou mi pro tuto problematiku byli autoři zabývající se zejména stejnou terminologickou základnou. Pod tu spadala jak partnerská spokojenost, tak osobnost jedinců. Mezi tyto autory patří hlavně Shiotová a Levenson (2007), Dyrenforthová, Kashyová, Donnellan a Lucas (2010), Solomanová a Jackson (2014), Weidmannová, Ledermann a Grob (2016) a nakonec O'Mearaová a Southová (2019).

Na základě těchto výzkumů (které jsou blíže popsány v kapitole 4) jsem se rozhodla realizovat kvantitativní výzkum, kdy se na rozdíl od svých zdrojů zaměřím na posuzování samotných jedinců oproti zkoumání párů. Kvantitativní výzkum je v tomto případě vhodný zejména z důvodu, že je mým cílem sledování efektu, v jaké míře se vyskytují daná tvrzení a hypotézy. Výzkum bude zaměřen na mapování dvou oblastí proměnných. První část bude zjišťovat spokojenost ve vztahu daných jedinců a druhá část se bude zaměřovat na to, jakými vlastnostmi daný jedinec disponuje. Posuzovací metody, které pro tento výzkum využiji, budou standardizované dotazníky CSI (32) pro partnerskou spokojenost a Big Five (NEO-FFI) pro mapování vlastností a rysů.

Na základě výsledků předchozích výzkumů jsem si v tomto výzkumu stanovila následující hypotézy:

H₁: Vyšší míra Neuroticismu se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují menší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

H2: Vyšší míra Extraverze se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

H3: Vyšší míra Přívětivosti se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

H4: Vyšší míra Svědomitosti se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

Vzhledem ke složení Big Five, kdy zjišťujeme 5 rysů osobnosti, se v této práci nebudu zabývat Otevřeností k novým zkušenostem, neboť na základě literatury je tento rys v oblasti partnerství často nestabilní nebo nejméně související.

5.2. Metody získávání dat

Pro tento výzkum jsem se rozhodla využít metodu dotazníkového šetření, který bude složen ze tří částí. První část je dotazník CSI (32), druhá část je dotazník Big Five (NEO-FFI) a poslední část se zaměřuje na demografické údaje. Sběr dat pomocí této metody jsem zvolila na základě možnosti snadné distribuce daného dotazníku, přesného vyhodnocení dle manuálů, a i poměrně snadného vyhodnocení velkého vzorku, který je pro kvantitativní metodu podstatný. V následujících kapitolách se zaměřím na stručný popis jednotlivých dotazníků, které byly použité ve výzkumu. Jejich podrobnější popis byl již zmíněn v teoretické části.

5.2.1. Couples Satisfaction Index – CSI

Dotazník CSI (v češtině: Index spokojenosti partnerů) měřící spokojenost v partnerském vztahu je původní prací od autorů Funkové a Rogge (2007). Tuto metodu jsem pro tento výzkum zvolila hlavně z důvodu jejího důkladného provedení vzniku, kdy bylo pomocí Item response theory (IRT) analyzováno osm metod zabývajících se spokojeností v partnerských vztazích (viz kapitola 3). Toto propojení metod a důkladná příprava položek je znát v rámci psychometrických charakteristikách, kdy Crombachovo α dosahuje hodnotu .94. Toto číslo nám vypovídá o vnitřní konzistenci metody. CSI také dosahuje silné korelaci mezi jednotlivými metodami, na kterých autoři stavěli a byly použité v rámci IRT (Funk & Rogge, 2007). Jednotlivé položky dosahují podobně silných výsledků a jsou stále stabilní i mezi různými skupinami respondentů. V rámci faktorů nebyla původně provedena autory faktorová analýza a regresní korelační analýza nebyla provedena na

základě toho, že se jedná o mladou metodu (Funk & Rogge, 2007). Faktorová analýza proběhla v rámci diplomové práce Komárkové (2012), kdy vyšlo 5 faktorů, u kterých byla vlastní hodnota větší než 1. V samotném výzkumu se však nepotvrdily (Komárková, 2012).

Nejrozsáhlejší verze a zároveň mnou použitá verze se skládá z 32 položek, kdy některé jsou hodnoceny na 6bodové Likertově škále, 2 se hodnotí na základě sémantického diferenciálu a 10 položek je reverzních. Maximální skóre, které je možné dosáhnout je 161 a minimální 0. O českou verzi se postarala Komárková (2012) v diplomové práci, která dotazník přeložila. V této práci byl také standardizován, ale nebyly vytvořeny normy (Komárková, 2012).

Stejně jako u každé metody i zde najdeme určité limity. Mezi ně patří např. fakt, že i když je efektivnost a validita škál podporována, může být výsledek ovlivněn výzkumným vzorkem, který byl získán pouze online. Dalším limitem je fakt, že výzkum, při němž byl vyvinut dotazník je průřezový, což může vést k dalšímu omezení. Posledním limitem, je že dotazník získává data pouze od jedinců a je nijak nepáruje (Funk & Rogger, 2007). Vzhledem k tomu, že toto byl prvotní plán, zaměřovat se pouze na jedince, je tento dotazník pro tento výzkum zcela vhodný. Výhodou tohoto dotazníku je i předběžné udělení souhlasu a poskytnutí dotazníku online autory.

5.2.2. Big Five – NEO-FFI

Druhá část finálního dotazníku tohoto výzkumu bude zaměřena na mapování osobnostních rysů daného jedince pomocí metody Big Five verze NEO-FFI (Five-Factor Inventory), který byl od původních autorů Costy a McCrae (1989) přeložen Hřebíčkovou a Urbánkem (2001). Dotazník obsahuje 60 otázek, které byly rozděleny do 5 faktorů po 12 položkách. Jednotlivé faktory jsou více popsány v teoretické části (viz 5 kapitola). Každá položka je určitý výrok, u kterého respondenti odpovídají na Likertově škále 0 až 4, zda je úplně vystihuje – 4 nebo vůbec nevystihuje – 0. Některé položky jsou reverzní (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

V rámci české verze potvrzují autoři reliabilitu a validitu, ale otázky vyvolává konvergentní a diskriminační validita u Otevřenosti, kde se projevily nejasnosti ohledně přídavných jmen v českém jazyce. Cronbachovo α u Neuroticismu je .81, u Extraverze .81, u Otevřenosti .67, u Přívětivosti .72 a u Svědomitosti .80 (Hřebíčková & Urbánek, 2001).

Dotazník jsem se rozhodla do tohoto výzkumu zapojit pro jeho rozšířenost v oblasti měření osobnostních rysů, kdy je považován za zlatý standart ve výzkumu, poměrně snadnou administrativu a vyhodnocení a zejména pro jeho komplexnost. Výhodou je také propojení terminologie dotazníku s širší oblastí, kdy např. není použita k výzkumu celá metoda Big Five, ale pouze dílčí škály jako třeba Neuroticismus, se kterým se často pracuje, aniž by bylo zmíněno Big Five jako celek.

5.3. Výzkumný soubor

Hlavním rysem, který je stěžejní pro tento výzkum je fakt, že se výzkum zabýval jednotlivci a nebral zřetel na párování jedinců. Tento přístup jsem vybrala z důvodu, jednoduššího zpracování výsledků, neboť spokojenost a osobnostní rysy jedince jsou závislé na subjektivním pohledu. I přes to, že výsledky od daných párů jsou velmi přínosné, pro tento výzkum bohatě stačí výsledky jednotlivců.

Jediné dvě podmínky pro zařazení do výzkumného souboru byly, že jedinec musí být plnoletý (tedy 18 let a více) a že se nachází v partnerském vztahu. Vzhledem k tomu, že se celý výzkum zakládá na subjektivním pohledu, nebyl partnerský vztah nijak blíže specifikován. Hranici 18 let jsem vybrala z důvodu plnoletosti, při které se předpokládá, že jedinec je již plně právně odpovědný za své chování a jednání. V souvislosti týkající se partnerských vztahů můžeme mluvit o jedincově pravděpodobné psychické vyzrálosti, která ovlivňuje daný vztah.

Dotazník byl vytvořen online pomocí Google formuláře a následně byl distribuován na sociální síť. Pro získání většího vzorku respondentů byl umístěn do konkrétních různě zaměřených skupin. Většina z nich byla zaměřena na problematiku vztahu či partnerských vztahů. Pro získání respondentů bylo v rámci jejich oslovení, k odkazu na dotazník, nabídnuto poskytnutí osobních výsledků, jak už CSI nebo Big Five, tak i možnost celé této práce. Pro co nejlépe vyplnění, nebyla možnost dotazníku podmíněna žádným identifikačním emailem či přístupem, bez kterých by se jedinec do dotazníku nedostal. Dotazník byl koncipován tak, že se jedná o jednorázové sbírání dat, jde tedy o průřezovou metodu.

5.4. Metody zpracování a analýzy dat

Všechna nasbíraná data byla vložena do programu Microsoft Office Excel 10, kde proběhlo selektování nevhodných respondentů. Mezi tyto respondenty patřili jedinci, kteří v dotazníku uvedli, že se momentálně nenachází v žádném partnerském vztahu, a tudíž nesplňují podmínky pro zařazení do výzkumu. Z vyplněných dotazníků byly vypočítané hrubé skóry pro pětifaktorovou dimenzi Big Five a celkový výsledek CSI (32). Vzhledem k povaze metod byly výsledky Big Five (NEO-FFI) následně převedené na percentily. Hrubé skóry CSI (32) byly za účelem analýzy ponechány, protože informace dostupné k testu neuvádí převod hrubých skórů na standardizované skóry. I přesto, že dotazník doporučuje získané hrubé skóry interpretovat a zařadit je do kategorie spokojen nebo nespokojen, toto kategorizování jsem se rozhodla ve výzkumu nevyužít a do analýzy jsem zahrnula hrubé skóry. Tato data byla statisticky zpracovaná v programu JASP 0.11.1.0.

Pro získání průměru a *p*- hodnoty jsem se na základě povahy dat rozhodla pro korelační analýzu neparametrickým testem, přesněji pak Spearmanovým korelačním koeficientem. Ten mi poskytl informace o vztahu, mezi sledovanými proměnnými, které byly definované v hypotézách. Po verbální popis *p*- hodnoty jsem použila příručku Evanse (1996). Jako hladinu významnosti jsem si zvolila $\alpha = .05$.

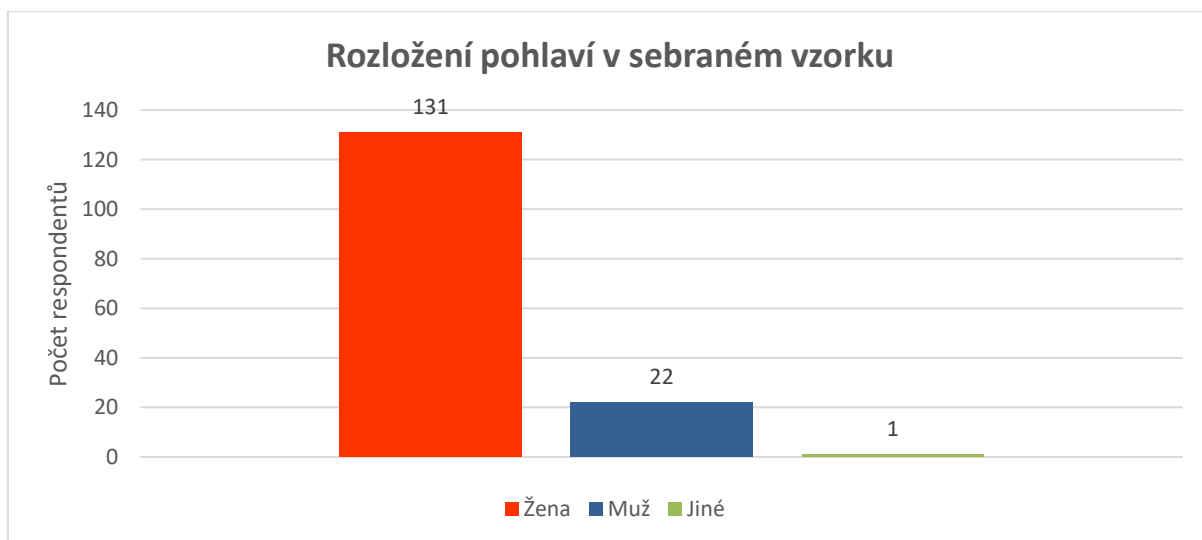
5.5. Etika výzkumu

Na etiku byl v rámci výzkumu kladem důraz. Vzhledem k tomu, že byl dotazník sdílen online, a to mezi různé skupiny lidí, stál sběr respondentů pouze na jejich dobrovolné vůli dotazník vyplnit. K motivování respondentů jsem využila možnost nabídnout každému zvlášť jeho osobní výsledky jak testu CSI (32), Big Five (NEO-FFI) tak výsledky celé práce. V případě zájmu byla na konci dotazníku možnost zadat emailovou adresu, na kterou budou zaslány požadované výsledky. Všichni zájemci a respondenti byli na začátku vyplňování seznámeni s tím, že dotazník je zcela anonymní, jeho výsledky budou použity pro tuto bakalářskou práci a v případě potřeby je možné zanechat daný email na konci dotazníku či se mi mohou ozvat na přiložený kontakt. Získané kontakty na respondenty budou použity pouze na zaslání jejich požadovaných výsledků. Co se týká zpracování výsledků, primární data, u kterých jsou přiřazeny kontakty, byla zakódována. Tato zakódovaná data byla použita k případné konzultaci s dalšími osobami.

6. Výsledky

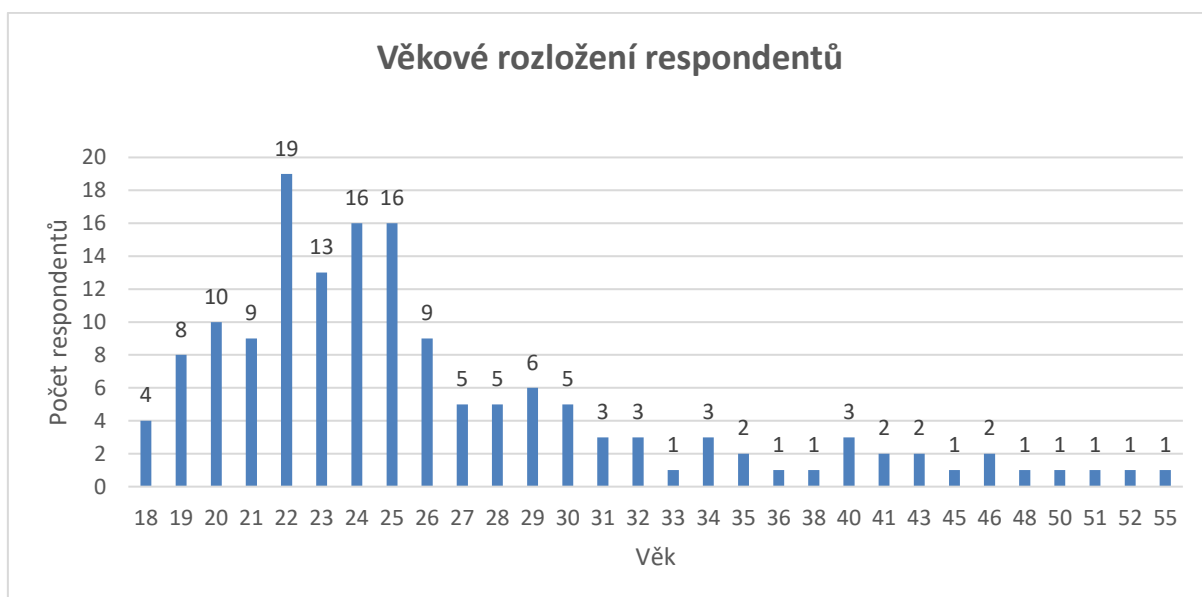
6.1. Demografické údaje

Výzkumu se účastnilo celkem 154 respondentů z toho 131 bylo žen, 22 mužů a 1 vybral možnost jiné.

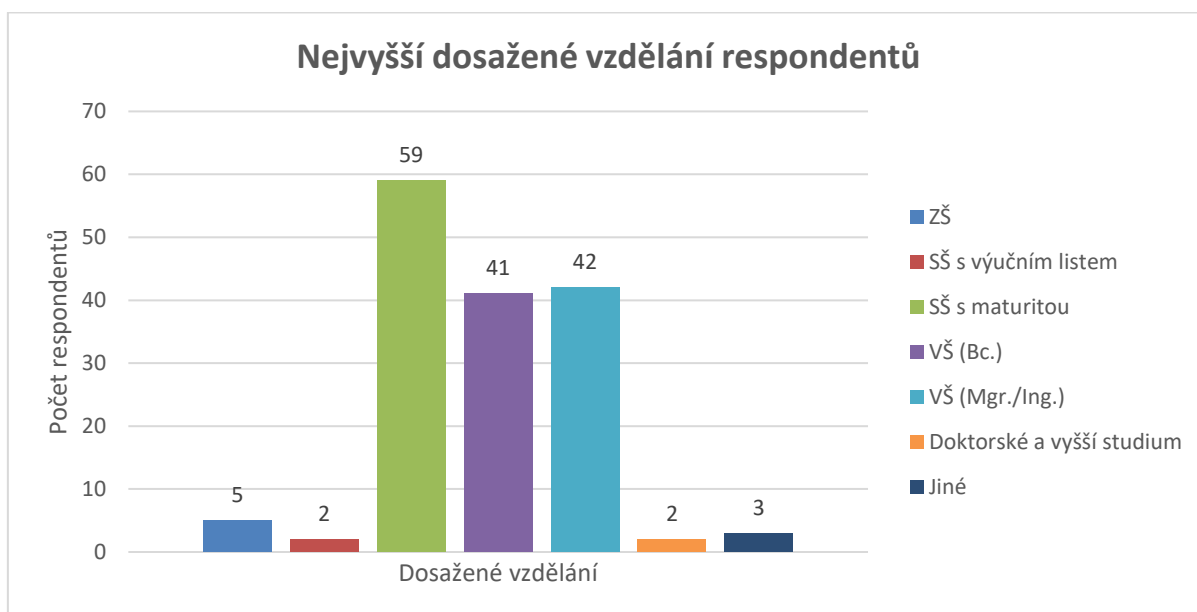
Graf 1 – Rozložení pohlaví v sebraném vzorku

Věkové rozložení bylo od 18 let do 55 let s tím, že nejčastěji byli respondenti zastoupeni ve věkovém rozpětí od 19 do 29 let. Věkový průměr byl ($M = 26.6$) se směrodatnou odchylkou ($SD = 7.49$).

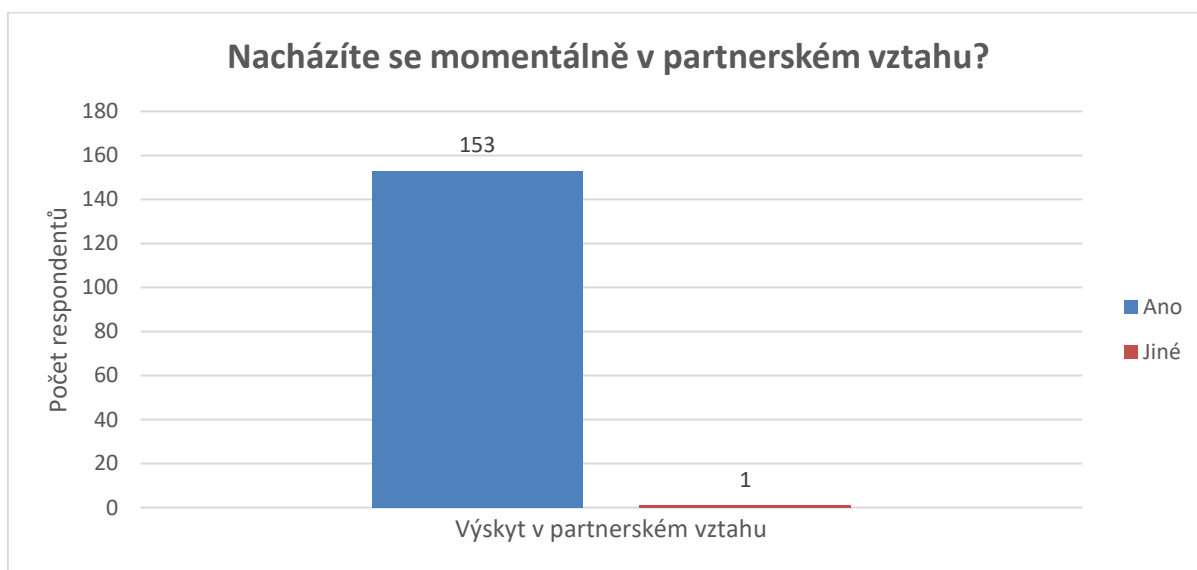
Graf 2 – Věkové rozložení respondentů

Co se týká nejvyššího dosaženého vzdělání lidé s nejvyšším počtem respondentů (N = 59) byli jedinci se SŠ s maturitou, následovalo ukončené VŠ (Mgr./Ing.) (N = 42) a následující bylo ukončené VŠ (Bc.) (N = 41).

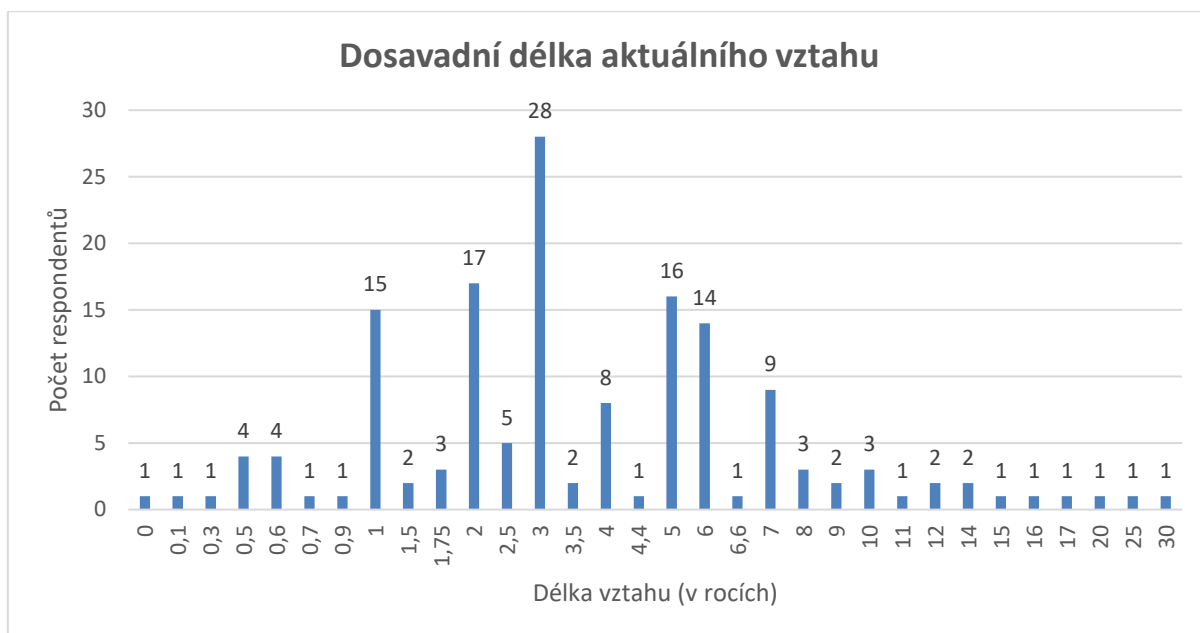
Graf 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Další otázka se ujišťovala, zda má daný respondent partnerský vztah, který byl podmínkou pro vstup do výzkumu. Na tuto otázku odpovědělo (N = 153) respondentů, že jej mají a 1 respondent využil kolonky jiné, kde doplnil, že jeho vztah je tzv. long-distance, což v překladu znamená „vztah na dálku“.

Graf 4 – Výskyt v partnerském vztahu

Délka těchto vztahů byla od méně než měsíc až po 30 let. Průměrná doba vztahů byla ($M = 4,5$) roku se směrodatnou odchylkou ($SD = 4,38$).

Graf 5 – Dosavadní délka aktuálního vztahu

6.2. Statistické zpracování dat

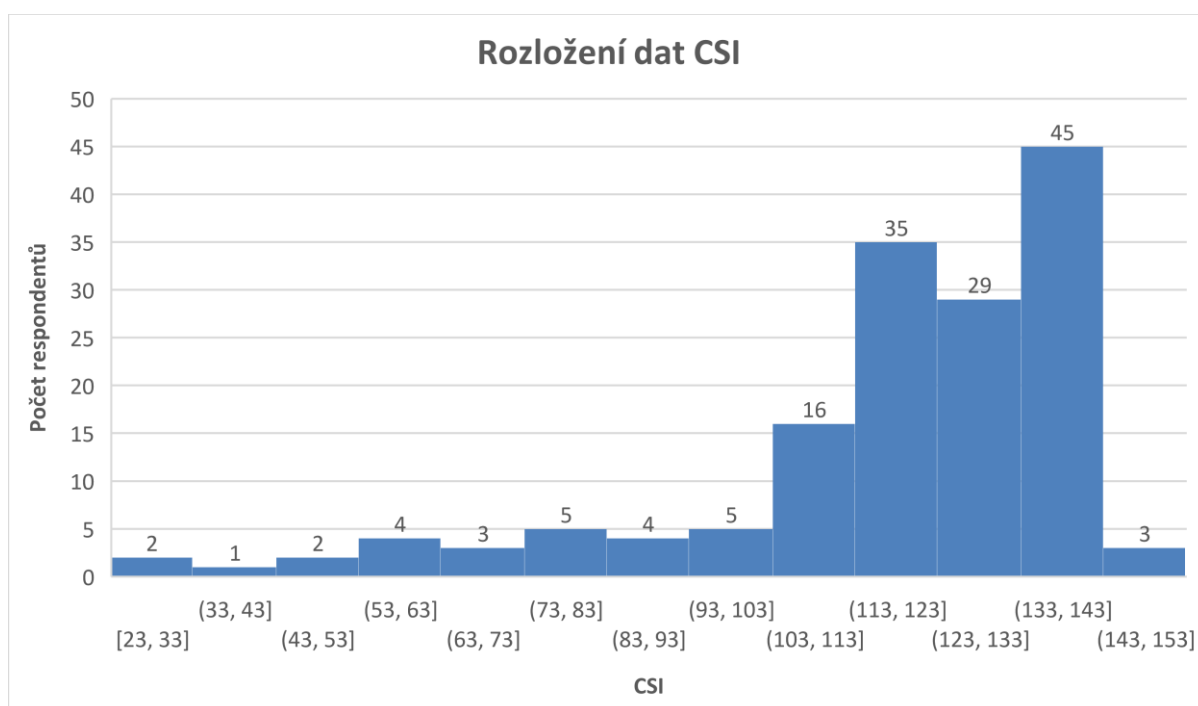
Poté co byla data seskupena, protříděna a překódována byla vyhotovena popisná statistika pro všechny soubory (viz Tabulka 1).

Tabulka 1 – Deskriptivní statistika sledovaných proměnných

	N	Průměr	Medián	SD	Variance	MIN.	MAX.
CSI	154	117.91	123.50	25.11	630.66	23	145
Neuroticismus	154	47.26	46	30.67	940.91	0	99
Extraverze	154	33.24	28	26.77	716.54	0	98
Otevřenost¹	154	50.13	53	31.24	975.66	0	99
Přívětivost	154	41.96	39.50	26.96	726.76	1	99
Svědomitost	154	49.20	45	29.92	895.03	0	100

¹ I přes to, že se v tomto výzkumu nezabýváme faktorem „Otevřenost“ je součástí výsledků Big Five (NEO-FFI). Výsledky tohoto faktoru do výsledné tabulky tak byly zařazeny čistě pro informační charakter.

Následně bylo vyhotoveno rozložení výsledků testu CSI pomocí histogramu (viz Graf 6).

Graf 6 – Histogram rozložení dat CSI

Poté byl ověřen vztah pomocí Spearmanovy korelace mezi jednotlivými proměnnými (viz Tabulka 2).

Tabulka 2 – Spearmanův korelační koeficient pro Neuroticismus, Extraverze, Přívětivost, Svědomitost a CSI

		Neuroticismus	Extraverze	Přívětivost	Svědomitost
CSI	r_s	-.133	.181*	.035	.167*
	p	.101	.025	.662	.038

* $p < .05$

Z této tabulky můžeme vyčíst, že máme celkem 2 signifikantní korelace, a to na hladině významnosti $\alpha = .05$.

První vztah mezi CSI a Neuroticismem byl zkoumán na základě hypotézy H_1 :

H_1 : Vyšší míra Neuroticismu se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují menší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

Mezi Neuroticismem a CSI nebyl nalezen žádný signifikantní vztah $r_s(154) = -.133$, $p = .101$. V tomto případě tak nelze podpořit alternativní hypotézy H_1 a zároveň nebyly nalezeny důkazy pro zamítnutí nulové hypotézy.

Druhý vztah mezi CSI a Extraverzí byl zkoumán na základě hypotézy H_2 :

H_2 : Vyšší míra Extraverze se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

Vztah mezi Extraverzí a CSI vykazuje velmi slabou pozitivní korelaci $r_s(154) = .181$, $p = .025$. Z tohoto výsledku lze předpokládat, že čím vyšší bude Extraverze, tím vyšší bude spokojenost (v tomto případě CSI). Nulová hypotéza byla na 5 % hladině významnosti α zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_2 .

Třetí vztah mezi CSI a Přívětivostí byl zkoumán na základě hypotézy H_3 :

H_3 : Vyšší míra Přívětivosti se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

Mezi Přívětivostí a CSI nebyl nalezen žádný signifikantní vztah $r_s(154) = .035$, $p = .662$. V tomto případě nelze podpořit alternativní hypotézu H_4 a zároveň nebyly nalezeny důkazy pro zamítnutí nulové hypotézy.

Čtvrtý vztah mezi CSI a Svědomitostí byl zkoumán na základě hypotézy H_4 :

H_4 : Vyšší míra Svědomitosti se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti v partnerských vztazích.

Vztah mezi Svědomitostí a CSI vykazuje velmi slabou pozitivní korelaci $r_s(154) = .167$, $p = .038$. Z tohoto výsledku lze předpokládat, že čím vyšší bude Svědomitost, tím vyšší bude spokojenost. Nulová hypotéza byla na 5 % hladině významnosti α zamítnuta ve prospěch alternativní hypotézy H_4 .

7. Diskuse

Ve výzkumné části této bakalářské práce jsem se zaměřovala na to, jaká je souvislost mezi jednotlivými faktory z Big Five (NEO-FFI) a spokojenosti v partnerských vztazích (CSI). Vzorek, na kterém byly vyhotoveny výsledky, zahrnoval 154 respondentů. Sběr dat probíhal online, nebyl tudíž vázán na konkrétní místo, ale vzhledem k tomu, že byl v českém jazyce, předpokládám, že respondenti disponují znalostí tohoto jazyka. V teoretické části této práce jsem citovala a popsala několik výzkumu, zabývajících se podobnou tematikou. I přes to, že se tyto výzkumy v jistých směrech liší, jako např. v počtu respondentů, v jaké zemi byl výzkum proveden nebo i délkou vztahů respondentů, byly na jejich základě stanoveny hypotézy pro tuto práci a budou nyní srovnány s mými výsledky.

Podkladem pro stanovení hypotézy týkající se prvního faktoru Big Five, tedy Neuroticismu, byla práce Dyrenforthové, Kashyové, Donnellana a Lucase (2010), kteří pomocí svého výzkumu určili, že spokojenost ve vztahu se pojí s vyšší emoční stabilitou. A ta se také stává silným rysem predikující vztahovou spokojenost. V tomto případě se jedná o vyjádření vztahu, kdy nízké skóre Neuroticismu se rovná vysokému skóre u emoční stability a naopak. K tomuto názoru o výskytu nižší míry Neuroticismu pro spokojenost ve vztahu se přiklání Solomanová a Jackson (2014). Ti dodávají, že Neuroticismus můžeme zařadit mezi prediktory disharmonických vztahů. S negativním spojením Neuroticismu a spokojenosti souhlasí také Weidmannová, Ledermann a Grob (2016) a O'Mearaová a Southová (2019). Výzkum v této práci tento negativní vztah nepotvrdil, neboť nebyl nalezen žádný signifikantní vztah $r_{s(154)} = -.133$, $p = .101$. Hypotéza H_1 tak nebyla podpořena a nebyly nalezeny důkazy, které by zamítly nulovou hypotézu.

Druhým faktorem z Big Five, který jsem zkoumala, byla Extraverze. U té jsem v hypotéze předpokládala, že čím vyšší bude míra Extraverze, tím vyšší bude míra spokojenosti. Výsledky výzkumu nám ukazují, že mezi Extraverzí a spokojeností (CSI) je velmi slabý pozitivní vztah $r_{s(154)} = .181$, $p = .025$ a tudíž nelze hypotézu H_2 podpořit. Takovýto vztah mezi Extraverzí a spokojeností podporují i další autoři jako Dyrenforthová, Kashyová, Donnellana a Lucase (2010). V souvislosti s Extraverzí můžeme zmínit i Weidmannová, Ledermann a Groba (2016), kteří na základě svého výzkumu zmiňují, že Extraverze sama

o sobě nemá přímo vliv na partnerskou spokojenost, ale působí na sebeúctu jedince, která až poté působí na spokojenost. Extraverzí se zabýval i Shiotová a Levenson (2007) i když trochu z jiného hlediska. Ti se ve svém výzkumu zaměřovali na podobenství rysů v partnerství napříč několika lety. V souvislosti s Extraverzí jim vyšlo, že čím více si jsou partneři podobní v Extraverzi tím jsou na začátku svých vztahů méně spokojeni než starší páry. Toto zjištění a rešerše již popsanych studií přináší zjištění, že Extraverze není tak významným rysem pro predikování partnerské spokojenosti jako ostatní rysy, často tak není zahrnutá do výsledků.

Třetí faktor, na který jsem se zaměřila byla Přívětivost. V tomto výzkumu nebyl oproti jiným výzkumům nalezen žádný signifikantní vztah $r_{s(154)} = .035$, $p = .662$ mezi Přívětivostí a spokojeností. Hypotéza H_3 tak nebyla podpořena a zároveň nebyly nalezeny žádné důkazy pro zamítnutí nulové hypotézy. Dle Dyrenforthová, Kashyhoová, Donnellana a Lucase (2010) je Přívětivost jedním z hlavních tří rysů, které predikují manželskou spokojenost a čím vyšší je její míra, tím jsou partneři spokojenější. S tím souhlasí i Solomanová a Jackson (2014), kteří predikují rozvod na základě nízké míry Přívětivosti. Tvrzení podporuje i Weidmannová, Ledermann a Grob (2016) a O'Mearaová a Southová (2019).

Čtvrtým a posledním faktorem z Big Five, který jsem zkoumala, byla Svědomitost. Dle výzkumů je Svědomitost často spojována právě s pozitivní mírou spokojenosti ve vztahu (Dyrenforth a kol., 2010). Dyrenforthová, Kashyhoová, Donnellana a Lucase (2010) zařazují Svědomitost do jednoho ze tří hlavních rysů, který predikuje manželskou spokojenost. Solomanová a Jackson (2014) se přiklání k teorii svým výsledkem, který predikuje rozvod v případě nízké hodnoty ve Svědomitosti. Dalšími autory, kteří se přiklání k pozitivnímu vztahu mezi vyšší mírou Svědomitosti a spokojenosti jsou i Weidmannová, Ledermann a Grob (2016) nebo O'Mearaová a Southová (2019). Co se však týká dlouhodobého partnerského vztahu a jeho vývoje můžeme zaznamenat na základě výzkumu O'Mearaové a Southové (2019) v rámci jedné z hypotéz, kdy vysoká míra Svědomitosti vedla k prudkému poklesu spokojenosti. Toto zjištění můžeme interpretovat tak, že je důležitá počáteční míra hodnoty tohoto rysu a ta nám pak udává pravděpodobný vývoj. Z celkového hlediska však autoři interpretují Svědomitost jako faktor, jehož vyšší míra přispívá ke spokojenosti. Ve výzkumu Shiotové a Levensona (2007) můžeme vidět, že podobnost ve Svědomitosti mezi partnery je spojována s budoucí

nízkou spokojeností. Tento vztah se dá vysvětlit stejně jako u výzkumu O'Mearaové a Southové (2019), kdy tedy záleží na počáteční míře tohoto rysu. V rámci tohoto výzkumu mě vyšlo, že mezi Svědomitostí a spokojeností je velmi slabý pozitivní vztah $r_s(154) = .167, p = .038$. Výzkum v této bakalářské práci může být připojen k těm, které podporují tento pozitivní vztah. Hypotéza H₄ byla podpořena.

Vzhledem k tomu, že model Big Five (NEO-FFI) se skládá z 5 faktorů, bylo by logické, kdyby zde byl popsán i vztah mezi spokojeností (CSI) a posledním nepopsaným faktorem, čímž je Otevřenost vůči novým zkušenostem. Na základě rešerše výzkumů jsem se rozhodla tento faktor ve svém výzkumu vynechat z důvodu jeho nejednoznačného vztahu vůči spokojenosti, jenž vykazuje smíšené výsledky (Dyrenforth a kol.; 2010 Karney & Bradbury, 1995; Solomon & Jackson, 2014). Příkladem takového nejednoznačného výsledku je např. výzkum Dyrenforthové, Kashykové, Donnellana a Lucase (2010), který byl proveden v Austrálii, kde bylo skóre Otevřenosti spojeno s negativní spokojeností, zatímco ve Velké Británii, byla Otevřenost spojována s pozitivní spokojeností. Solomanová a Jackson (2014) zas předvídají rozvod u jedinců vykazující vyšší hodnoty v Otevřenosti. S Neuroticismem je tak Otevřenost pojímána jako prediktor disharmonického vztahu. S tím souhlasí i výzkum Widmannové, Ledermanna a Grob (2016), který sice tvrdí, že vysoké skóre je spojeno s menší mírou spokojenosti, také ale dodává, že Otevřenost je rys, který může ovlivnit spokojenost jak pozitivně, tak negativně. O'Mearaová a Southová (2019) zas tvrdí, že Otevřenost a spokojenost má pozitivní vztah. Nemá však žádný vliv na spokojenost z dlouhodobého hlediska.

7.1. Metodologické limity

Důvody, které mohly vést k nesignifikantním výsledkům u proměnných Neuroticismu a Přívětivosti mohou být různé jako např. věk respondentů, pohlaví či délka vztahu. Tento výzkum má také určité limity, které se nemusely ve výsledku vůbec projevit. V souvislosti s formulací dotazníků by se v případných budoucích výzkumech mohlo zaměřit na to, jaká verze daných dotazníků bude použita. U Big Five jsem použila verzi NEO-FFI skládající se z 60 otázek a CSI (32), která se skládá z 32 otázek. U Big Five by mohla být použita verze NEO-PI obsahující 180 položek nebo revidovaná verze NEO-PI-R, která obsahuje 240 položek (Hřebíčková, 2001). Další možnou verzí NEO dotazníku je i BFI-44 nebo BFI-10, kdy dané číslo znázorňuje počet položek v dané verzi (Hřebíčková a kol., 2016).

Pro tento výzkum jsem využila nejkratší dotazník, pro jeho dostupnost v české verzi a také pro jeho délku, která i tak byla pro některé respondenty dlouhá. Tuto informaci jsem zjistila z dobrovolné zpětné vazby, pro kterou byl na konci dotazníku vytvořen prostor. Verze, které by šlo použít v případě CSI, byly CSI (16) nebo CSI (4). Jedná se vždy o kratší verze z původního dotazníku CSI (32) (Funk & Rogger, 2007). Jedním z limitů tak mohla být časová náročnost na vyplnění dotazníku a také udržení pozornosti. Vzhledem k tomu, že se můj dotazník skládal pouze z těchto dvou velkých dotazníků, nebyla možnost do něj zapojit nějaký prvek, který by zaktivizoval pozornost. Jedná se však o návrh pro možné budoucí výzkumy.

Sběr dat, který probíhal online na sociálních sítích, může být limitem, neboť nepokrývá celou populaci a primární přístup k němu má pouze uživatel těchto sítí. Z tohoto důvodu je pochopitelné, proč se výzkumu účastnili zejména lidé ve věku 19 až 29 let. Na druhou stranu je potom vhodné využití online platformy, která nám umožňuje dotazník sdílet online a není zde tak překážka ve stylu lokality. Dotazník byl sdílen i v několika skupinách na sociálních sítích, které se zabývají tématem partnerských vztahů. Vzhledem k tomu, že většina respondentů vyšla v tomto výzkumu jako spokojena, může to být způsobeno právě respondenty z těchto skupin, které se zajímají o partnerské vztahy, a tudíž se mohou např. snažit na svém vztahu pracovat. Stejně tak se mohla z tohoto důvodu vyskytnout ve vzorku převaha žen. V souvislosti s online přístupem se mohou objevit i překážky na straně respondenta, a to slabý internet, který neumožní respondentovi dokončit dotazník. Dále fakt, že jedinec může vyplňovat dotazník v blízkosti partnera a výsledky tak mohou být ovlivněny jeho přítomností, či že respondent odpovídal dle toho, aby zanechal dobrý dojem. Další možnost je situace, kdy dotazník nebyl dokončen nespokojenými jedinci. Velkým zkreslením výsledků může být taky to, kdy respondent na konci dotazníku zadává svůj kontakt, na který mu mohou být zaslány vyhodnocené výsledky jeho dotazníku nebo práce celkové. Vzhledem k tomu, že respondenti byly i jedinci, které osobně znám, mohou být výsledky zkresleny z důvodu obavy, abych já osobně neviděla pravé výsledky dané osoby, které případně budu data posílat. S tím se pojí i efekt centrální tendence (Nakonečný, 1999), kdy jedinec může pro svůj lepší obraz záměrně volit centrální odpovědi nebo se v důsledku velkého počtu otázek se jedinci snižuje rozlišovací schopnost.

Co se týká vzorku respondentů, určitě by se mohl případný budoucí výzkum zajímat více o demografické údaje např. o profesní zaměření, národnost a s tím spojená kultura nebo specifický věk u kterého jsem v rámci CSI nedohledala, že by určitá věková kategorie inklinovala k vyšší spokojenosti, což by se dalo předpokládat. V délce partnerského vztahu by mohla být stanovena min. hranice, kolik let jsou partneři spolu. V tomto výzkumu se totiž délka vztahu pohybovala od několika týdnů až po několik let. V rámci tohoto výzkumu jsou také respondenti zkoumáni sólo a nejsou párováni se svými protějšky, jako tomu bylo např. ve výzkumu Shiotové a Levensona (2007), Dyrenforthové, Kashyové, Donnellana a Lucase (2010) nebo Solomanové a Jacksona (2014). Počet respondentů odpovídal $N = 154$ což není na kvantitativní výzkum malý počet, ale nemůžeme jej srovnávat s výzkumem Dyrenforthové, Kashyové, Donnellana a Lucase (2010) jejichž vzorek obsahoval 6 544 respondentů, tedy 3 277 párů. Výzkum Solomanové a Jacksona (2014) zahrnoval 8 206 respondentů, tedy 4 103 párů. Rozdíly ve výsledcích také můžou být z důvodu kulturních rozdílů, neboť Dyrenforthová, Kashyová, Donnellan a Lucas (2010) prováděli svůj výzkum napříč Austrálií, Velkou Británií a Německem, zatímco výsledky mého výzkumu jsou z českého vzorku.

Limitů a možností, jak zlepšit tento výzkum jen několik. Určitě bylo přínosné se do této oblasti ponořit hlouběji a zaměřit se na specifitější skupinu, která byla v tomto případě podmíněna pouze plnoletostí a vyskytováním se aktuálně ve vztahu. Výzkum by se také mohl rozrůst o párování výsledků respondentů, což by přineslo na výzkum zcela nový pohled a výzkum by se mohl rozrůst o několik výzkumných otázek a hypotéz. Podobný výzkum provedli např. autoři Solomonová a Jackson (2014) nebo Weidmannová, Ledermann a Grob (2016).

Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala spokojeností v partnerských vztazích a pětifaktorovým modelem osobnosti Big Five. V teoretické části jsem se zaměřila na definování pojmů jako je partnerský vztah či manželský vztah nebo nemanželské soužití a na pojmy jako spokojenost v partnerských vztazích, kvalita manželství apod. Následně jsem se zaměřila na definování způsobů měření partnerské spokojenosti a také na definování pětifaktorového modelu Big Five. V této části jsem se soustředila na zmapování výzkumů týkající se propojenosti témat spokojenosti ve vztahu a typologie Big Five. I přes to, že takovýchto výzkumů již bylo publikováno několik, vybrala jsem výzkumy nejlépe odpovídající mé práci a také nejnovější. Stejně tak je velmi rozsáhlé téma spokojenosti. Práce tak nabízí pouze jistý výčet zdrojů a nasbíraných informací a neobsahuje kompletní výčet definic, pojetí a přístupů k jejich zkoumání.

V empirické části jsem popsala mnou provedený kvantitativní výzkum, ve kterém jsem zkoumala vztah mezi jednotlivými faktory z Big Five (NEO-FFI) a partnerskou spokojeností, která byla měřena dotazníkem CSI (32). Z tohoto výzkumu vyšlo pomocí Spearmanovy korelace najevo, že mezi Extraverze a spokojenosti a stejně tak mezi Svědomitost a spokojeností je kladný vztah, který nám dokazuje to, že vyšší míra těchto faktorů se vyskytuje u jedinců, kteří vykazují vyšší míru spokojenosti ve svých partnerských vztazích. Oproti tomu také vyšlo, že faktory mezi faktorem Neuroticismu a spokojenosti a mezi faktorem Přívětivosti a spokojenosti není žádný vztah. Faktor Otevřenost vůči novým zkušenostem jsem nezkoumala pro jeho podstatu na základě rešerše.

I přes určité limity, které tato práce jistě má a stejně tak výzkum, mohu konstatovat, že práce je přínosem pro budoucí výzkumy v této oblasti a pohlíží na problematiku partnerské spokojenosti jiným pohledem. Případné budoucí práce a zájem o toto téma lze využít, jak ze strany, co působí na partnerskou spokojenost, tak ze strany osobnosti, neboť jak tvrdí autoři jedné z citovaných prací, nejenom osobnost formuje partnerský vztah, ale i partnerský vztah formuje a rozvíjí osobnost (Weidmann, Ledermann & Grob, 2016).

Seznam použité literatury

- APA (2010). *Publication Manual of the American Psychological Association* (Vyd. 6.). Washington, DC: American Psychological Association.
- Bachand, L. L., & Caron, S. L. (2001). Ties that Bind: A Qualitative study of Happy Long-Term Marriages. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 23(1), 105-121.
- Booth, A., & Edwards, J. N. (1985). Age at Marriage and marital Instability. *Journal of Marriage and the Family*, 47(1), 67-75.
- Booth, A., Johnson, D., & Edwards, J. N. (1983). Measuring Marital Instability. *Journal of Marriage and the Family*, 45(2), 387-394.
- Bradbury, T. N., Fincham, F. D., & Beach, S. H. (2000). Research on the Nature and Determinants of Marital Satisfaction: A Decade in Review. *Journal Of Marriage & Family*, 62(4), 964-980.
- Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment: An integrative overview. In J. A. Simpson, W. Rholes (Eds.), *Attachment theory and close relationships* (pp. 46-76). New York, NY US: Guilford Press.
- Brown, S. L. (2000). The Effect of Union Type on Physiological Well-being: Depression Among Cohabiters Versus Marrieds. *Journal Of Health & Social Behavior*, 41(3), 241-255.
- Bryant, C. M., & Conger, R. D. (1999). Marital Success and Domains of Social Support in Long-Term Relationships: Does the Influence of Network Members Ever End? *Journal of Marriage and Family*, 61(2), 437-450.
- Catell, R. B. (1947). Confirmation and classification of primary personality factors. *Psychometrika*, 12, 197-220.
- Clark, M. S., & Monin, J. K. (2006). Giving and receiving communal responsiveness as love. In R. J. Sternberg, & K. Weis, *The new psychology of love*. (pp. 200-221). New Haven, CT: Yale University Press.
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1985). *The NEO Personality Inventory. Manual Form S and Form R*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P.T., & McCrea, R.R. (1989). *The NEO PI/NEO-FFI manual supplement*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Costa, P.T., & McCrea, R.R. (1992). *NEO PI-R Revised NEO Personality Inventory (NEO PI-R)*. Odessa: Psychological Assessment Resources.
- Černá, K. (2005, February). *Nesezdaná soužití v České republice podle výsledků SLDB*. [online]. Retrieved from http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku&artclID=65
- Český statistický úřad (2006). *Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2006*. Retrieved from <https://www.czso.cz/documents/10180/20554191/4007rr3.pdf/07deeb04-6658-4b76bf31-26a4c4c6aafb?version=1.0>

- Český statistický úřad (2016). *Demografická příručka*. Retrieved from <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2016>
- Český statistický úřad (2018). *Sňatky a bilance manželství v letech 1920-2018*. Retrieved from <https://www.czso.cz/documents/10180/91917302/130055190405.pdf/314159ab-3c56-4d5d-b98e-eeea5e0d531d?version=1.1>
- Dyrenforth, P. S., Kashy, D. A., Donnellan, M. B., & Lucas, R. E. (2010). Predicting Relationship and Life Satisfaction From Personality in Nationally Representative Samples From Three Countries: The Relative Importance of Actor, Partner, and Similarity Effects. *Journal of Personality and Social Psychology* 99(4), 690–702.
- Evans, J. D. (1996). *Straightforward statistics for the behavioral sciences*. Pacific Grove: Brooks/Cole Pub. Co. Retrieved from <http://www.worldcat.org/title/straightforward-statistics-for-the-behavioralsciences/oclc/32465263>
- Eyseck, H. J. (1970). *The structure of human personality*. London: Muthuen.
- Fialová, L. (2000). Postoje k manželství a rodičovství. In L. Fialová, D. Hamplová, M. Kučera, & S. Vymětalová (Eds.). *Představy mladých lidí o manželství a rodičovství*. pp. 67-98) Praha: Sociologické nakladatelství.
- Fincham, F. D., & Bradbury, T. N. (1987). The Impact of Attributions in Marriage: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology* 53(3), 510-517.
- Finn, C., Mitte, K., & Neyer, F. J. (2013). The relationship-specific interpretation bias mediates the link between neuroticism and satisfaction in couples. *European Journal of Personality*, 27, 200–212. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1002/per.1862>
- Fletcher, G. (2007). Close Relationships. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.), *Encyclopedia of Social Psychology* 1, 141-148. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX2661100092&v=2.1&u=karlova&it=r&p=GVRL&sw=w>
- Franiuk, R. (2006). Cohabitation. In N. J. Salkind (Eds.). *Encyclopedia of Human Development* (pp. 283-285). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Froncová L. (2018). *Faktory podílející se na destabilizaci manželského vztahu*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova.
- Funk, J. L., & Rogge, R. D. (2007). Testing the ruler with item response theory: Increasing precision of measurement for relationship satisfaction with the Couples Satisfaction Index. *Journal Of Family Psychology*, 21(4), 572-583.
- Gottman, J. M., Coan, J., Carrere, S., & Swanson, C. (1998). Predicting Marital Happiness and Stability from Newlywed Interactions. *Journal Of Marriage & Family*, 60(1), 5-22.
- Gottman, J., & Silver, N. (2015). *The seven principles for making marriage work: A practical guide from the country's foremost relationship expert*. Harmony.
- Graham, J. M., Diebels, K. J., & Barnow, Z. B. (2011). The reliability of relationship satisfaction: A reliability generalization meta-analysis. *Journal Of Family Psychology*, 25(1), 39-48.

- Hartl, P., & Hartlová, H. (2000). *Psychologický slovník*. Praha: Portál.
- Hendrick, S. S. (1988). A Generic Measure of Relationship Satisfaction. *Journal Of Marriage & Family*, 50(1), 93-99.
- Hewstone, M., Stroebe, W. (Eds.). (2006). *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál.
- Hřebíčková, M., & Urbánek, T. (2001). *NEO pětifaktorový osobnostní inventář (podle NEO Five-Faktor inventory P.T. Costy a R. R. McCrae)*. Praha: Testcentrum.
- Hřebíčková, M., & Jelínek, M. (Eds.). (2016). Big Five Inventory: Základní psychometrické charakteristiky české verze BGI-44 a BFI-10. *Československá psychologie* 60(6), 567-583.
- Ihinger-Tallman, M. (2001). *Marriage*. In *Encyclopedia of Sociology* (Vyd. 2, pp. 1733-1740). New York: Macmillan Reference USA. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX3404400225&v=2.1&u=karl ova&it=r&p=GVRL&sw=w>
- Jung. C. (1921). *Psychologische Typen*. Olten: Walter.
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (1995). The longitudinal course of marital quality and stability: A review of theory, methods, and research. *Psychological Bulletin* 118, 3–34. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.118.1.3.7644604>
- Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2000). Attributions in Marriage: State or Trait? A Growth Curve Analysis. *Journal Of Personality & Social Psychology*, 78(2), 295-309.
- Kaur, T., & Bhargava, M. (2016). Correlates of marital harmony. *Indian Journal Of Health & Wellbeing*, 7(9), 893-896.
- Kelley, H. H. (2010). *Personal relationships: their structures and processes*. New York: Psychology Press.
- Kiernan, K. (2004). Unmarried Cohabitation and Parenthood in Britain and Europe. *Journal of law & Policy*, 26(1), 33-55.
- Klimeš, J. (2009). Generace, které hrozí přechození vztahy. *Psychologie dnes* 15, 16-17.
- Komárková, S. (2012). *Citová vazba v partnerském vztahu a v manželství*. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova
- Koski, L. R., & Shaver, P. R. (1997). Attachment and Relationship Satisfaction Across the Life Span. In R. J. Sternberg, & M. Hojjat (Eds.): *Satisfaction in Close Relationships*. New York: The Guildford Press.
- Kratochvíl, S. (2000). *Manželská terapie*. Praha: Portál
- Kratochvíl, S. (2009). *Manželská a párová terapie*. Praha: Portál.
- Langhinrichsen-Rohling, J., Dooley, H., & Langhinrichs, R. (2006). Dating. In N. J. Salkind (Eds.). *Encyclopedia of Human Development*. (pp. 334-338) Thousand Oaks, CA: Sage Reference. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX3466300188&v=2.1&u=karl ova&it=r&p=GVRL&sw=w> –

- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 43(2), 228-237.
- Li, T., & Fung, H. H. (2011). The Dynamic Goal Theory of Marital Satisfaction. *Review of General Psychology*, 15(3), 246-254.
- Malá, B. (2017). Vliv citové vazby na spokojenost v partnerském vztahu a manželství. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Maříková, H., & Vohlídalová, M. (2012). Rozpady kohabitací, rozvody manželství: jiné a/nebo stejné sociální fenomény? *Gender, rovné příležitosti, výzkum* 12(2), 3-15.
- Matoušek, O., & Pazlarová, H. (2010). *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha: Portál.
- McLanahan, S. & Sandefur G. (1994). *Growing Up with a Single Parent: What Hurts, What Helps*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Mikulancer, M. & Shaver, P. (2010). *Attachment in Adulthood: Structure, Dynamics, and Change*. Guilfordpress.
- Možný, I. (2002). *Sociologie rodiny* (Vyd. 2). Praha: Sociologické nakladatelství.
- Možný, I. (2006). *Rodina a společnost*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- Murray, S. L., Holmes, J. G., & Griffin, D. W. (1996). The benefits of positive illusions: Idealization and the construction of satisfaction in close relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(1), 79-98. Retrieved from <https://doi-org.ezproxy.is.cuni.cz/10.1037/0022-3514.70.1.79>
- Nakonečný, M. (1999). *Sociální psychologie*. Praha: Academia.
- Neyer, F. J., & Lehnart, J. (2007). Relationships matter in personality development: Evidence from an 8-year longitudinal study across young adulthood. *Journal of Personality*, 75, 535–568. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.2007.00448.x>.
- Norman, W. T. (1963). Toward and adequate taxonomy of personality attributes: Replicated factor structure in peer nomination personality ratings. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 574-583.
- O'Meara, M. S., & South S. C. (2019). Big Five personality domains and relationship satisfaction: Direct effects and correlated change over time. *Journal of Personality*, 87, 1206–1220.
- Patrick, J. H., & Spencer, S. M. (2006). Aging Parents. In N. J. Salkind (Eds.). *Encyclopedia of Human Development* (pp. 64-66). Thousand Oaks: Sage Publications.
- Plaňava, I. (2000). *Manželství a rodina: Struktura, dynamika, komunikace*. (Vyd. 1) Brno: Doplněk.
- Plzák, M. (1973). *Poznání a léčba poruch manželského soužití*. Praha: Avicenum.
- Prokopec, J., Dytrych, Z., & Schüller, V. (1973). *Rozvodové chování a manželský nesoulad*. Praha: Výzkumný ústav psychiatrický Praha.

- Reis, H. T. (1995). Close relationships. In: A. S. R. Manstead, & M. Hewstone (Eds.). *The Blackwell Encyclopedia of Social Psychology*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- Reis, T. H., & Patrick, B. C. (1996). Attachment and intimacy: Component processes. In: E. T. Higgins, A. W. Kruglanski (Eds.), *Social psychology: Handbook of basic principles*. (pp. 523-563) New York: Guilford Press.
- Robotková, A. (2010): *Prediktory vývoje manželské spokojenosti*. Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita v Brně.
- Rusbult, C. E., Martz, J. M., & Agnew, C. R. (1998). The Investment Model Scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Sassler, S. (2004). The Process of Entering into Cohabiting Unions. *Journal of Marriage & the Family*, 66, 491-504.
- Seligman, M. E. P. (2003). *Opravdové štěstí: pozitivní psychologie v praxi*. Ikar
- Shiota, M. N., & Levenson, R. W. (2007). Birds of a Feather Don't Always Fly Farthest: Similarity in Big Five Personality Predicts More Negative Marital Satisfaction Trajectories in Long-Term Marriages. *The American Psychological Association*, 22(4), 666-675.
- Solomon, B. C., & Jackson, J. J. (2014). Why Do Personality Traits Predict Divorce? Multiple Pathways Through Satisfaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 106(6), 978-996.
- Soto, C. J. (2015). Is happiness good for your personality? Concurrent and prospective relations of the big five with subjective well-being. *Journal of Personality*, 83, 45-55. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1111/jopy.12081>
- Spanier, G. B. (1976). Measuring Dyadic Adjustment: New Scales for Assessing the Quality of Marriage and Similar Dyads. *Journal of Marriage and Family*, 38(1), 15-28.
- Sprecher, S., & Felmlee, D. (1992). The Influence of Parents and Friends on the Quality and Stability of Romantic Relationships: A Three-Wave Longitudinal Investigation. *Journal of Marriage and Family*, 54(4), 888-900.
- Sternberg, R. J. (1988). Triangulating love. In R. J. Sternberg & M. L. Barnes (Eds.), *The psychology of love*. (pp. 119-138). New Haven: Yale University Press.
- Stewart, L. P. (2002). Relationships, Types of. In J. R. Schemt (Eds.), *Encyclopedia of Communication and Information* (Vyd. 3, pp. 876-878). New York: Macmillan Reference USA. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX3402900242&v=2.1&u=karlova&it=r&p=GVRL&sw=w>
- Stone, E. A., & Shackelford, T. K. (2007). Marital Satisfaction. In R. F. Baumeister & K. D. Vohs (Eds.). *Encyclopedia of Social Psychology* (Vyd. 2, pp. 541-544). Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX2661100321&v=2.1&u=karlova&it=r&p=GVRL&sw=w>

- Šulová, L. (1998). Člověk v rodině. In J. Výrost & I. Slaměník (Eds.). *Aplikovaná sociální psychologie I: člověk a sociální instituce*. (1, pp. 303-342). Praha: Portál.
- Šulová, L. (2011a). Faktory ovlivňující trvalost partnerského vztahu a volba partnera. In L. Šulová, T. Fait & P. Weiss. *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf.
- Šulová, L. (2011b). Trendy současné české rodiny. In L. Šulová, T. Fait & P. Weiss. *Výchova k sexuální reprodukčnímu zdraví*. Praha: Maxdorf.
- Thurnher, M., Fenn, C. B., Melchar, J., & Chiriboga, D. A. (1983). Sociodemographics: Perspectives on Reasons for Divorce. *Journal of Divorce*, 6, 25-35.
- Trudel, G. (2002). Sexuality and marital life: Results of a survey. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 28, 229-24.
- Tupes, E. C., & Christal, R. E. (1961). *Recurrent Personality Factors Based on Trait Ratings*. Technical Report, Texas, Lakeland Air Force Base.
- Vágnerová, M. (2000). *Vývojová psychologie*. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2007). *Vývojová Psychologie II.: Dospělost A Stáří*. Praha: Karolinum.
- VanLanigham, J., Johnson, D. R., & Amato, P. (2001). Marital Happiness, Marital Duration and the U-Shaped Curve: Evidence from a Five-Wave Panel Study. *Social Forces*, 79(4), 1313-1341.
- Výrost, J. (2008). Osobní vztahy. In: J. Výrost, & I. Slaměník (Eds.). *Sociální psychologie*. (pp. 233-248). Praha: Grada.
- Watson, D., & Hubbard, B. (1996). Adaptational style and dispositional structure: Coping in the context of the five-factor model. *Journal of Personality*, 64, 737-774. Retrieved from <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-6494.1996.tb00943.x>.
- Weidmann, R., Ledermann, T., & Grob, A. (2007). Big Five traits and relationship satisfaction: The mediating role of self-esteem. *The American Psychological Association* 22(4), 666-675.
- White, L. K., & Booth, A. (1985). The Transition to Parenthood and Marital Quality. *Journal of Family Issues*, 6(4), 435-449.
- Wilson, L. (2007). Marriage. In F. Malti-Douglas (Eds.). *Encyclopedia of Sex and Gender* (Vyd. 3, pp. 947-954). Detroit: Macmillan Reference USA. Retrieved from <http://go.galegroup.com.ezproxy.is.cuni.cz/ps/i.do?id=GALE%7CCX2896200399&v=2.1&u=karl ova&it=r&p=GVRL&sw=w>

Seznam grafů

Graf 1 – Rozložení pohlaví v sebraném vzorku	41
Graf 2 – Věkové rozložení respondentů	41
Graf 3 – Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	42
Graf 4 – Výskyt v partnerském vztahu	42
Graf 5 – Dosavadní délka aktuálního vztahu	43
Graf 6 – Histogram rozložení dat CSI	44

Seznam obrázků

Obrázek 1: Přehled charakteristik obsažených v pětifaktorovém modelu osobnosti (Hřebíčková, 2011).....	30
--	----

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Deskriptivní statistika sledovaných proměnných.....	43
Tabulka 2 – Spearmanův korelační koeficient pro Neuroticismus, Extraverze, Přívětivost, Svědomitost a CSI.....	44

Seznam zkratek

APA	American Psychological Association
CSI	Couples Satisfaction Index
NEO-FFI	Neuroticism Extraversion Openness – Five Faktor Inventory
NEO-PI-R	The Revised Neuroticismus Extraverze Openness – Personality Inventory
BFI-44	The Big Five Inventory – 44
BFI-10	The Big Five Inventory – 10

Přílohy

Příloha č. 1: Kompletní dotazník použitý ve výzkumu

Dobrý den,

jmenuji se Veronika Milerová a jsem studentkou 3. ročníku oboru psychologie na Filozofické fakultě Karlovy Univerzity. Ráda bych Vás touto cestou poprosila o vyplnění mého dotazníku, zaměřující se na spokojenost v partnerských vztazích v souvislosti s modelem osobnosti Big Five, který byl vytvořen pro mou bakalářskou práci. Veškerá získaná data tak budou zcela anonymní a použita pouze pro tuto práci.

Dotazník má celkem 3 části:

1. Couples Satisfaction Index – CSI

2. Big Five – NEO

3. Demografické údaje

První dvě části jsou celosvětově známé a často citované dotazníky zaměřující se vždy na jednu z oblastí z mé práce.

Děkuji Vám za Vaši pomoc a za Váš čas.

V případě jakýchkoliv dotazů či připomínek neváhejte využít závěrečné okénko nebo mě můžete kontaktovat na emailové adrese veronika.miler@seznam.cz

I. Část – Couples Satisfaction Index (CSI)

1. Označte míru spokojenosti ve Vašem vztahu, uvážíte-li všechny aspekty

- Naprosto nešťastný
- Velmi nešťastný
- Trochu nešťastný
- Šťastný
- Velice šťastný
- Naprosto šťastný
- Dokonalý

Většina lidí má ve svém vztahu neshody. Prosím, označte na následující škále přibližnou míru shody nebo neshody mezi Vámi a Vaším partnerem v následujících kategoriích:

2. Množství společně stráveného času
3. Rozhodování o důležitých věcech
4. Projevy lásky, náklonnosti

- Vždy se Neshodneme
- Téměř vždy se Neshodneme
- Často se Neshodneme
- Většinou se shodneme
- Téměř vždy se shodneme
- Vždy se shodneme

Prosím, zaškrtněte Vámi zvolenou odpověď.

5. Obecně, jak často si myslíte, že Vám je spolu dobře?
 6. Jak často byste si přál(a), aby Váš vztah vůbec nezačal?
 7. Ještě pořád cítím silnou blízkost mezi mnou a mým partnerem
 8. Kdybych mohl(a) vrátit čas, vzal(a) bych si stejného partnera/žil(a) bych/chodil(a) bych se stejným partnerem.
 9. Náš vztah je pevný.
 10. Někdy přemýšlím, zda na mě někde čeká někdo jiný.
 11. Ve vztahu se svým partnerem jsem šťastný/á.
 12. Se svým partnerem mám vřelý a příjemný vztah.
 13. Neumím si představit, že by můj vztah s partnerem skončil.
 14. Mám pocit, že se svému partnerovi mohu svěřit prakticky se vším.
 15. Nedávno jsem začal(a) mít pochybnosti o našem vztahu.
 16. Můj partner je pro mě ideálem pro milostný vztah.
 17. Mám pocit, že se svým partnerem tvoříme "tým".
 18. Nedokážu si představit, že by mě kdokoliv jiný dokázal učinit tak šťastným/šťastnou, jako můj partner.
- NESouhlasím
 - Jen částečně souhlasím

- Poměrně souhlasím
- Z velké části souhlasím
- Téměř zcela souhlasím
- Zcela souhlasím

19. Jak uspokojující je Váš vztah s Vaším partnerem?

20. Jak dobře se daří Vašemu partnerovi uspokojovat Vaše potřeby?

21. Jak moc Váš vztah odpovídá Vaším původním očekáváním?

22. Obecně, jak spokojený/á jste ve Vašem vztahu?

- Vůbec
- Trochu
- Částečně
- Z velké části
- Téměř úplně
- Úplně

23. Jak dobrý je Váš vztah v porovnání se vztahy ostatních?

- Na 7stupňové škále
 - Od „Horší než ostatní vztahy (velmi špatný)“
 - Do „Lepší než ostatní vztahy (velmi dobrý)“

24. Jak často si užíváte společnost svého partnera?

25. Jak často si Vy a Váš partner užijete společnou legraci?

- Nikdy Méně než 1x měsíčně
- 1x nebo 2x měsíčně
- 1x nebo 2x týdně
- 1x denně
- Častěji

Pro každou odpověď z následujících položek vyberte takovou odpověď, která nejlépe popisuje, jaký máte pocit ze svého vztahu. Na položky odpovídejte na základě svého prvního dojmu a bezprostředních pocitů, které z ní máte. Položky jsou na 6stupňové škále:

26. Zajímavý – Nudný
27. Špatný – Dobrý
28. Naplňující – Prázdný
29. Osamělý – Přátelský
30. Pevný – Křehký
31. Odrazující – Nadějný
32. Radostný – Skličující

II. Část – Big Five (NEO)

Inventář obsahuje 60 výpovědí, kterými byste mohli popsat sami sebe. Svoji odpověď označte na připojené škále čísel:

0. Vůbec nevystihuje (výpověď Vás vůbec nevystihuje)
 1. Spíše nevystihuje (výpověď Vás spíše nevystihuje)
 2. Neutrální (ani výstižná ani nevýstižná výpověď)
 3. Spíše vystihuje (výpověď Vás spíše vystihuje)
 4. Úplně vystihuje (výpověď Vás úplně vystihuje)
-
1. Obvykle si nedělám starosti.
 2. Mám rád(a) kolem sebe mnoho lidí.
 3. Nerada(a) ztrácím čas denním sněním.
 4. Snažím se být zdvořilý(á) ke každému s kým se setkám.
 5. Svě věci udržuji v pořádku a čistotě.
 6. Často se cítím horší než ostatní.
 7. Snadno se rozesměji.
 8. Neměním vyzkoušený způsob, jak něčeho dosáhnout.
 9. Často se dostanu do sporu se svou rodinou nebo spolupracovníky.
 10. Svůj čas si dovedu dobře zorganizovat tak, abych vyřídil(a) všechny nutné záležitosti.
 11. Pokud jsem vystaven(a) velkému stresu, mám občas pocit, že se zhroutím.
 12. Nepovažuji sám (sama) sebe za příliš veselého (veselou).

13. Jsem fascinován(a) motivy, které nalézám v umění a v přírodě.
14. Někteří lidé si o mně myslí, že jsem sobecký(á) a egoistický(á).
15. Nejsem příliš systematickým člověkem.
16. Málokdy se cítím osamělý(á) nebo smutný(á).
17. Velmi rád(a) se bavím s jinými lidmi.
18. Je zbytečné, aby člověk naslouchal rozdílným názorům, protože si z nich stejně nedovede žádný vybrat.
19. Raději bych s ostatními spolupracoval(a), než soupeřil(a).
20. Pokouším se o splnění všech svěřených úkolů s maximální svědomitostí.
21. Často se cítím napjatý(á) a nervózní.
22. Jsem rád(a) tam, kde se něco děje.
23. Poezie na mě má malý nebo žádný účinek.
24. Vůči záměrům druhých jsem nedůvěřivý(á) a rezervovaný(á).
25. Mám přesně vymezené cíle a pracuji systematicky na jejich dosažení.
26. Někdy se cítím zcela bezcenný(á).
27. Raději bývám sám (sama) než ve společnosti.
28. Mám-li možnost, rád(a) si dávám nová nebo cizokrajná jídla.
29. Když to člověk dovolí, tak ho ostatní lidé zneužijí pro své cíle.
30. Promarním mnoho času, než se pustím do práce.
31. Málokdy pocítím strach nebo úzkost.
32. Často mám pocit, že překypuji energií.
33. Málokdy si u sebe povšimnu nálad nebo pocitů vyvolaných okolními vlivy.
34. Většina lidí, které znám, mě má ráda.
35. Pracuji tvrdě a dosažení svých cílů.
36. Často mě rozčílí, jak se mnou lidé jednají.
37. Jsem radostný, dobře naladěný člověk.
38. Při řešení závažných životních situací se řídím názory autorit.
39. Někteří lidé mne považují za chladného (chladnou) a vypočítavého (vypočítavou).
40. Pokud něco slíbím, vždy to dodržím.
41. Pokud se něco nedaří, až příliš často se tím nechávám odradit a mám pocit, že to vzdám.
42. Nejsem příliš optimistický(á).
43. Při čtení poezie či pohledu na umělecké dílo mi někdy naskakuje husí kůže a pocítuji mrazení.

44. Ve svých postojích jsem tvrdošijný(á) a neústupný(á).
45. Někdy na mne není takové spolehnutí, jaké by mělo být.
46. Málokdy jsem smutný(á) a depresivní.
47. Často žiji v rychlém tempu.
48. Nemám zájem hloubat o podstatě světa nebo smyslu existence člověka.
49. Obvykle se snažím být ohleduplný(á) a citlivý(á).
50. Jsem výkonný(á) a svou práci vždy zvládnou.
51. Často se cítím bezmocný(á) a potřebuji někoho, kdo by pomohl vyřešit mé problémy.
52. Jsem velmi aktivní.
53. Toužím po poznání a vědomostech.
54. Pokud někoho nemám rád(a), dám to dotyčnému najevo.
55. Snad nikdy nebudu schopen (schopna) uspořádat své záležitosti.
56. Někdy se tak stydím, že bych se nejraději neviděl(a).
57. Nebaví mě vést druhé lidi.
58. Často si rád(a) pohrávám s teoriemi nebo abstraktními myšlenkami.
59. Je-li to nutné, neváhám manipulovat lidmi, abych dosáhl(a) toho, čeho chci.
60. Usiluji o dokonalost ve všem, co dělám.

III. Část – Demografické údaje

1. Jaké je Vaše pohlaví?
 - Žena
 - Muž
 - Jiné
2. Kolik je Vám let? – *Volný prostor pro odpověď.*
3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
 - ZŠ
 - SŠ s výučním listem
 - SŠ s maturitou
 - VŠ (Bc.)
 - VŠ (Mgr./Ing.)
 - Doktorské a vyšší studium
 - Jiná...

4. Nacházíte se momentálně v nějakém partnerském vztahu?

- Ano
- Ne
- Jiná...

5. Jak dlouho se nacházíte v partnerském vztahu? (Prosím uveďte pouze číslo (v letech), pokud jste s někým méně jak rok např. půl roku, zadejte – 0.5. V případě, že se v partnerském vztahu nenacházíte, napište 0) – *Volný prostor pro odpověď*.

Zde je možnost pro Vaši zpětnou vazbu. V případě zájmu o výsledky zadejte Vaši emailovou adresu (společně se vzkazem o jaké výsledky máte zájem – celá práce, Vaše výsledky CSI nebo NEO apod.) Případně mě můžete sami kontaktovat na emailové adrese veronika.miler@seznam.cz. – *Volný prostor pro odpověď*.